

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Diplomová práce

Téma dětství, násilí a manipulace v románech
Lord of the Flies Williama Goldinga a *I'm the
King of the Castle* Susan Hillové

The themes of childhood, violence and
manipulation in William Golding's *Lord of the
Flies* and Susan Hill's *I'm the King of the Castle*

Vypracovala: Bc. Hana Sovová
Vedoucí práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.
České Budějovice 2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Téma dětství, násilí a manipulace v románech Lord of the Flies Williama Goldinga a I'm the King of the Castle Susan Hillové* vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce PhDr. Kamile Vránkové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, vstřícný přístup, ochotu a cenné rady při tvorbě této práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá analýzou tématu dětství, násilí a manipulace ve slavném románu Williama Goldinga *Lord of the Flies* a méně známém románu Susan Hillové *I'm the King of the Castle*. Teoretická část se zabývá životní zkušeností obou autorů, literární inspirací. Pozornost je zaměřena na spojení tématu dětství a násilí z psychologického hlediska. V této části se práce opírá o významné představitele moderní psychologie. Praktická část je zaměřena na srovnání konkrétních postav a jejich vztahů s ohledem na téma manipulace, násilí a touhy po moci. Pozornost je dále věnována funkci prostředí, ve kterém se dětské postavy nacházejí. Závěrečná kapitola je věnována problematice komunikace a dialogu v souladu s teoretickými poznatky K. Jasperse a M. Nakonečného.

Abstrakt

The diploma thesis focuses on the analysis of the themes of childhood, violence and manipulation in the famous novel *Lord of the Flies* by William Golding and a less known novel, written by Susan Hill, *I'm the King of the Castle*. The theoretical part of the thesis focuses on the life of both authors, their literary inspiration. Attention is also paid to the themes of childhood and violence from the psychological point of view. The ideas of modern psychology are used for the analysis. The practical part deals with a comparison of particular characters and their relationships, and also with manipulation, violence and desire for power. The thesis also focuses on the function of environment, where the boys live. The last chapter deals with the problem of communication and dialogue, this chapter draws on the knowledge of K. Jaspers and M. Nakonečný.

Obsah

Úvod.....	1
1 Sir William Golding.....	3
2 Susan Hillová	6
3 Tématica dětství a zla	8
4 Dětství z psychologického hlediska.....	10
5 Charakteristika hlavních postav	13
5.1 I'm the King of the Castle	13
5.1.1 Edmund Hooper	13
5.1.2 Charles Kingshaw	14
5.2 Lord of the Flies.....	16
5.2.1 Ralph	16
5.2.2 Jack.....	17
5.2.3 Piggy	18
5.2.4 Simon	19
6 Téma dětství – I'm the King of the Castle.....	20
6.1 Charlesovo a Edmundovo dětství.....	20
6.2 Role dospělých	21
7 Téma dětství – Lord of the Flies.....	23
7.1 Role ve skupině	24
7.2 Vedení a vliv skupiny	25
7.3 Skupinové chování.....	26
8 Téma izolace a absence lásky	28
8.1 I'm the King of the Castle	29
8.1.1 Náhradní domov	31
8.2 Lord of the Flies.....	32

8.2.1	Ostrov.....	33
9	Téma násilí a manipulace.....	36
9.1	I'm the King of the Castle	38
9.1.1	Charles jako oběť	40
9.1.2	Charlesova smrt	42
9.2	Lord of the Flies.....	43
9.2.1	Piggy jako oběť.....	44
9.2.2	Smrt.....	45
10	Motivace chování.....	47
10.1	I'm the King of the Castle	48
10.2	Lord of the Flies	50
11	Problematika komunikace a dialogu.....	53
	Závěr.....	55
	Summary	58
	Seznam použité literatury.....	61
	Primární zdroje.....	61
	Sekundární zdroje	61

Úvod

Diplomová práce se zaměřuje na srovnání dvou děl. Jedním z nich je velmi známý román Williama Goldinga *Lord of the Flies* a druhý, méně známý román, je *I'm the King of the Castle* od britské autorky Susan Hillové. Analýza bude zaměřena na témata dětství, manipulace a násilí, která oba romány spojují.

Úvod práce je věnován životu obou autorů. Tyto životní osudy jsou důležité pro pochopení jejich myšlenek a záměrů. Další kapitola pojednává o tématu dětství a zla, přičemž pozornost je upřena na vnímání dětí společností, jež se v průběhu historie několikrát měnilo. Dále se práce zabývá zlem v dětské literatuře, od kdy se objevuje a jaký má význam.

Teoretickou část práce tvoří i kapitola s názvem Dětství z psychologického hlediska, která vychází z myšlenek psychologa Pavla Říčana a známé psycholožky Marie Vágnerové. Důležitá je charakteristika všech socializačních činitelů, které mají přímý vliv na vývoj jedince v raném stádiu života.

Před samotnou analýzou děl se práce zabývá přiblížením hlavních postav obou románů. Charakteristika hrdinů je nezbytná pro hlubší pochopení a analýzu děje. Následující dvě kapitoly se snaží uchopit téma dětství v obou románech. První kniha, která je analyzována, je *I'm the King of the Castle*. Vzhledem k tomu, že není veřejnosti příliš známá, snaží se práce právě tento román rozebrat podrobněji, než román *Lord of the Flies*. Kapitola zaměřující se na dětství v obou románech se snaží odhalit, jakým způsobem je toto téma v románech uchopeno a jakou roli hrají dospělí, pokud jsou v románu jsou zmíněni.

Další kapitola je zaměřena na téma izolace a absence lásky. Úvod kapitoly je teoretický a věnuje se důležitosti prostředí, v němž dítě tráví nejvíce svého času. Dále je pozornost upřena na rodinu, v níž probíhá jeden z nejdůležitějších procesů, a to proces socializace, jenž je absolutně zásadní pro zdravý vývoj jedince. Na teoretickou část navazuje samotná analýza, která je zaměřena na izolaci jedince, pocit samoty a opuštěnosti, a na velmi zásadní téma, kterým je absence lásky.

Desátá kapitola se věnuje tématu manipulace a násilí. Stejně, jako předchozí kapitola, je uvedena teoretickým úvodem o tom, co je to násilí, jaké jsou druhy agrese a jaké jsou motivy šikany, proč někdo začne záměrně ubližovat druhému člověku. Po vysvětlení těchto pojmů se práce zabývá konkrétními projevy násilí a manipulace v obou příbězích.

Předposlední kapitola se snaží odhalit motivaci chování, jaké jsou příčiny a důvody určitého typu chování. Detailněji je popsána touha po moci jako motiv, jenž bezesporu ovlivňuje chování člověka. Analýza je zaměřena na to, jaké hlavní postavy touží po moci a jaký má tato touha vliv na jejich jednání.

Poslední kapitola pojednává o komunikaci a dialogu v obou příbězích. Komunikace je nezbytně důležitá pro zdravý vývoj jedince, proto je tomuto tématu věnována samostatná kapitola.

1 Sir William Golding

William Golding se narodil 19. září 1911 a zemřel 19. června 1993. Za svůj život se proslavil jako básník, autor divadelních her a románů. V roce 1983 získal nejprestižnější ocenění, jaké získat mohl, a to Nobelovu cenu za literaturu.

V roce 1911 se Alec a Mildred, Goldingovi rodiče, přestěhovali do domu v Marlborough, kde Golding vyrůstal. Obraz tohoto domu se mu stále vracel ve snech i v nočních můrách po celý jeho život. Dalším domem, který zanechal stopu v Goldingově životě, byla Karenza – dům jeho babičky, kde se poznali a sblížili jeho rodiče. Golding zde trávil několikery prázdniny a Karenza je zároveň i místem, kde se Golding narodil. Golding měl velmi dobrý vztah s otcem. Jeho vztah s matkou byl ale komplikovaný, matka se chovala mnohdy agresivně a s Williamem neměla fyzický kontakt, Golding nebyl v dětství matkou objímán nebo hlazen. Goldingovo dětství nebylo šťastné, jako dítě byl přecitlivělý, osamělý a jeho představivost byla na tenké hranici s halucinacemi. Golding dále neměl dobrý vztah s bratrem, dokonce ani s přáteli. Není divu, že jeho největšími přáteli se staly knihy a hudba, kterou miloval.¹

William Golding studoval na Oxfordské univerzitě, kam nastoupil v roce 1930. Rozhodl se studovat přírodní vědy, ale jen proto, aby potěšil svého otce. Předmět, který Goldinga zajímal, byla hudba. V dané době však nebylo možné hudbu studovat. Williama jeho studijní obor nenaplňoval, a tak si během posledního, pátého ročníku studia přibral angličtinu. V průběhu svého studia se setkal s Albertem Einsteinem, který utekl z nacistického Německa.

V roce 1939 se oženil s Ann Brookfieldovou, analytickou chemičkou. V Salisbury se stal učitelem angličtiny a filosofie na Bishop Wordsworth's School. Během druhé světové války sloužil u královského loďstva a přispěl tak k potopení nejmocnější německé bitevní lodě, nazývané Bismarck. Během 2. světové války se účastnil i vylodění v Normandii. Když válka dospěla ke svému konci, mohl se vrátit zpět k psaní a vyučování. V roce 1961 mu

¹ V této kapitole čerpám ze studie autora Johna Careyho *William Golding: The Man Who Wrote Lord of the Flies* a ze *Slovníku spisovatelů* od Martina Procházky a Zdeňka Stříbrného.

jeho úspěšné knihy dovolily opustit učitelský post a strávit rok psaním na Hollins College ve Virginii. Později se stal spisovatelem z povolání.

Golding píše poměrně prostým stylem, ale používá bohatého a výrazného slovníku. Svým románům říká „báje“ (fables) nebo „mýty“ a skutečně vkládá do svých jednoduchých příběhů alegorické a symbolické významy, mířící k podstatě základních problémů lidské civilizace a individuální lidské existence. Podle Zdeňka Stříbrného lze ve všech prózách pocítit protiklad mezi starým náboženstvím a novým existencialistickým výkladem světa. Dále také napětí mezi celou touto složitě protikladnou filosofií na jedné straně a realistickými uměleckými postupy na straně druhé.

Největší slávu a pozornost veřejnosti přinesl Goldingovi již jeho první román, *Pán much* (*Lord of the Flies*, 1954). Podle Zdeňka Stříbrného jde o symbolické podobenství se silně varovnou notou. Goldingův příběh žánrově vychází z dobrodružného chlapeckého románu skotského viktoriánského spisovatele R.M. Ballantyne, *Korálový ostrov* (*The Coral Island*, 1858), v němž je vylíčeno ztroskotání tří britských hochů na pustém ostrově, kde „vzdorují zlým kanibalům i divoké přírodě s pravou britskou chrabrostí a křesťanskou oddaností.“² Golding zaujímá ke své předloze silně ironický a parodický postoj. Navíc propojuje robinsonovský námět s vědeckofantastickým, antiutopistickým výhledem do nedaleké budoucnosti. Jak zdůrazňuje Zdeňek Stříbrný, „*Golding krok za krokem vyvrací tradiční představy o vrozených i vypěstovaných britských ctnostech a ukazuje, jak v chlapcích, ponechaných samým sobě, rychle nabývají vrchu lovecké pudy nad civilizační slupkou.*“³

Z Goldingových dalších symbolicko-alegorických románů je podle Zdeňka Stříbrného nejpozoruhodnější *Věž* (*The Spire*, 1964). Děj se vrací do 14. století, do katedrálního města připomínajícího Salisbury, kde Golding pracoval jako učitel. O salisburské katedrální věži se říká, že se podle všech fyzikálních i architektonických zákonů měla zřítit hned po dostavění. Věž ale přežila už šest století. Golding ve svém románu rozvíjí příběh děkana Jocelina, který je posedlý myšlenkou oslavy Boha. Děkan fanaticky prosazuje vybudování věže proti všem námitkám stavitelů i svých církevních bratří.

² STŘÍBRNÝ, Z., *Dějiny anglické literatury*, Praha: Academia, 1987, s. 722.

³ Tamtéž, s. 722.

Symbol věže je opět mnohoznačný: „*Je to stavba nádherná i krajně nebezpečná, spočívající na zrádných bažinách, ale ukazující k Bohu, vybudovaná z posedlé paličatosti i z upřímné lásky a víry. Freudistické výklady dokonce spatřují ve věži falický symbol, do něhož se sublimovaně převtělil děkanův potlačený pohlavní pud.*“⁴ Podle Stříbrného jsou takové výklady zřejmě přehnané, ale je nesporné, že Goldingovo odhalování hnacích faktorů lidského chování proniká značně hluboko. Rozhodující je, že věž stojí, i když se na jejím vybudování podílelo nejen oduševnělé nadšení, ale i bezohledné prosazování individuální vůle a světská touha po cti a slávě.

Golding je autorem antiutopii, svět ve svých dílech často vykresluje negativně. V jeho díle je možné vidět pesimistický pohled na svět. Pokud přihlédneme k jeho životním zkušenostem (zvláště ke hrůzám viděným v druhé světové válce), můžeme lépe pochopit, z čeho jeho negativismus pramení.

⁴ STŘÍBRNÝ, Z., *Dějiny anglické literatury*, Praha: Academia, 1987, s. 723-724.

2 Susan Hillová

Susan Hillová je stále žijící britská spisovatelka, narozená v roce 1942. Jejím nejznámějším dílem je román *Jsem král hradu (I'm the King of the Castle, 1970)*.

Podle Milady Frankové osm románů Hillové z počátku 60.let patří k dílům realistickým s dávkou existencialismu; zároveň jsou tato díla zaměřena na závažnou tematiku. Po sňatku se Stanley Wellsem v roce 1975 a narození dětí Hillová beletrii s vážnou tematikou již dále nevydává. Její potřeba psát o vážných věcech byla vyvolávaná pocitem nejasného prázdna, který po sňatku a narození potomků přestal existovat.

Milada Franková uvádí, že raná díla Susan Hillové jsou odrazem jejího osobního života, co se týče inspirace a důvodu k psaní. Romány prostupuje motiv samoty, izolace a strohosti lidských vztahů, v níž se hlavní postavy nacházejí. Paralelu najdeme v dětství Susan, která byla jako jedináček závislá na svých rodičích bez přátel stejného věku. Její literární hrdinové se velmi často nacházejí v emocionální vztahu upnutém pouze k jedné osobě, z čehož plyne mnoho problémů. V nejznámějším románu Susan Hillové, *Jsem král hradu (I'm the King of the Castle, 1970)*, skončí neúspěšný pokus dvou chlapců vymanit se ze skličujících vztahů sebevraždou jednoho z nich. „*Ani ostatní hrdinové jiných příběhů nevycházejí z podobných životních situací vítězně, ve smyslu úspěšného úniku z citových nebo společenských pout, nanejvýš se smiřují se svým osudem, který pochopí jako součást lidského údělu vymezeného smrtelností. Toto východisko má u Hillové náboženský podtext.*“⁵

„*V Ženě v čeném (The Woman in Black, 1983) a v Zamlženém zrcadle (The Mist in the Mirror, 1992) vytvořila Hillová inteligentní pastiše strašidelných příběhů minulého století, které si se svými předchůdci v ničem nezadají.*“⁶ Podle Milady Frankové je napětí v těchto příbězích budováno pomocí klasických hororových nástrojů. Pro gotický román jsou podle Hillové typické ostré kontrasty prosluněné pastorální krajiny s hororovými prvky. Hranice mezi žánrem gotického románu a příběhy s duchy (ghost stories) je nepatrná. Oba útvary mají a používají mnoho společných prvků. U Hillové, na rozdíl od

⁵ FRANKOVÁ, M., *Britské spisovatelky na konci tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 91.

⁶ Tamtéž, s. 93.

klasických gotických románů, nenalezneme romantickou zápletku či šťastné rozuzlení. Zlo není poraženo a mnoho věcí zůstává neobjasněno.

Susan Hillová je ovlivněna gotickým románem, příběhy s vážnou tematikou napsala na základě svého vnitřního pocitu samoty. Lze v nich najít pocit zoufalství, osamělost a izolovanost.

3 Tématika dětství a zla

Dětství nebylo v historii vždy vnímáno stejně. Philippe Ariés ve své studii *Century of Childhood* uvádí, že do 17. století bylo dětství chápáno odlišně, než je chápáno dnes. Lidé si nemysleli, že bychom dětem měli poskytovat speciální péči, nebyl požadován žádný specifický či individuální přístup. Děti byly vnímány jako malé dospělé osoby. Dospělosti se v té době dožívala jen polovina z nich, smrt jim byla blízká (smrt sourozenců či matky při porodu). Děti nejsou ani zobrazovány na obrazech. Když už se objeví, tak mají nepřiměřené proporce. Od 18. století nastává změna, kdy začíná být kladen důraz na to, co děti čtou, začíná se tvořit dětská literatura. Drastické verze pohádek se zmírňují, aby obsah nebyl tolik krutý a sadistický.

Téma násilí se v současné literatuře objevuje v různých žánrech, a zvláště v příbězích, které odrážejí vliv gotického románu. Současná literatura reaguje na zvyšování násilí, na šikanu ve škole, kriminalitu. Od druhé světové války je téma násilí klíčové. Je možné ho nalézt i v psychologických románech, kde je člověk zobrazován jako oběť násilí.

Jednou z hlavních otázek, kterou děti a dospívající řeší, je problém jejich vlastní identity a sebepoznání. Milan Nakonečný uvádí: „*Sebepoznání, vystupující nejprve jako vědomí já, tedy vědomí jedinečnosti a identity a později sebepojetí (obraz sebe sama) a sebeoceňování, je výsledkem sociálního učení, respektive učení v procesu sociální interakce (G.H.Mead,1934).*“⁷ Jedinec nejprve řeší svou identitu a poté to, jak je vnímán okolím. Odpověď na tyto otázky je v tomto věku klíčová. Během různých fází vývoje se mění zdroje, díky kterým jedinec dochází k poznání své identity.

Malé děti svou identitu získávají od svých rodičů, a to nápodobou. Velmi často napodobují jejich chování. Dospívající však ve svém věku odmítají rodiče jako vzor, proto mají období, kdy se takzvaně „hledají.“ Odpor k autoritám je naprosto běžný jev, rodiče se stávají pro své děti nemoderní a nezajímaví. Školní kolektiv a přátelé přebírají roli rodičů jakožto nejdůležitějších osob v životě jedince, pro toto období je tedy typické vytváření pevných přátelských pout. Během dospívání dochází k mnoha rychlým fyzickým změnám, tzv. dozrávání, které je doprovázené také citovým vývojem. Dospívání je tedy

⁷ NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*, Praha: Academia, 1999, s. 117.

velmi citlivé období, kdy dospívající intenzivně přemýšlejí o svých pocitech a o tom, kdo opravdu jsou. Identita, sebepoznání, vztahy s rodiči i s vrstevníky, příprava na povolání, erotické problémy, to vše jsou klíčové věci, se kterými se dospívající musí vypořádat.

„Filosofické vedení života jde dvěma cestami: v osamělosti cestou meditace, tj. jakýmkoliv způsobem zamyšlení, a s lidmi cestou komunikace, tj. jakýmkoliv způsobem vzájemného porozumění ve společném jednání, rozhovoru či mlčení.“⁸ Z Jaspersových slov vyplývá, že člověk si může uvědomit svoji identitu a najít cestu k sebepoznání prostřednictvím komunikace. Interakce s ostatními lidmi tak může pomoci při hledání a pochopení sebe sama. Člověk nemůže poznat sám sebe, pokud nevstupuje do interakce s jinými lidmi.

Zlo je výsledkem skutečnosti, že děti postrádají nebo odmítají kladné vzory. Příčinou je absence či nefunkčnost komunikace. O úpadku komunikace se zmiňuje právě Karl Jaspers: *„Dnes je úpadek nejvíce pocíťován v tom, že si lidé stále méně rozumějí, že se k sobě chovají lhostejně, že tu už není žádná věrnost a pospolitost, které jsou nezpochybnitelné a na které se lze spolehnout. [...] Teprve v komunikaci se uskutečňuje každá jiná pravda, jenom v ní jsem sám sebou, nejen tím, že pouze žiji, nýbrž že žiji plně. [...] Teprve v komunikaci se dosahuje cíle filosofie, v němž je konec konců založen smysl každého cíle: niterní osvojení bytí, prosvětlení lásky, dovršování klidu.“⁹ Karl Jaspers dává komunikaci dokonce takový význam, že bez ní bychom nebyli schopni naplnit cíle samotné filosofie. Jedním z nich je nalezení vlastní identity, tj. osvojení svého niterného bytí.*

⁸ JASPERS, K. *Úvod do filosofie*, Praha: Oikoymenh, 1996, s. 83.

⁹ Tamtéž, s. 18-21.

4 Dětství z psychologického hlediska

Dětství je považováno za jednu z nejdůležitějších částí lidského života. Jedná se o etapu života, která významným způsobem ovlivní celý život daného člověka. Jedním z autorů, kteří se zabývají problematikou změn v průběhu dětství, je Pavel Říčan. Podle něj se v tomto období utvářejí důležité vztahy v rodině, s přáteli, tvoříme si naši identitu, vyvíjí se intelekt, motorika, tvořivost a vytváří se sociální vývoj. V dětství začíná fungovat vnitřní brzda, které se také říká svědomí. Varovný vnitřní hlas dovede trestat výčitkami, pokud jsme varování neuposlechli. *„Na rozdíl od schopnosti stydět se za své špatné jednání je svědomí více autonomní, působí i tehdy, když jsme si jisti, že se nikdy nikdo nedozví, jak jsme jednali.“*¹⁰ Svědomí se ale vždy nemusí rozvinout správně a mohou nastat dvě základní situace. Mladý člověk je příliš přecitlivělý nebo se jeho svědomí naopak vůbec nerozvine a nebude fungovat. Takový jedinec nemá vnitřní hlas, který by ho nutil k seberegulaci.

Během našeho vývoje na nás působí socializační činitele, které se rozdělují do několika kategorií, a to podle míry působení na jedince. Autorka Marie Vágnerová uvádí následující **socializační činitele**:¹¹

Společnost, která působí na všechny členy v daném společenství. Díky společnosti si osvojíme jazyk, zvyky i způsoby chování, které jsou obecně respektovány a vyžadovány. Je zřejmé, že společnost člověka formuje. Řád nepsaných pravidel se předává z generace na generaci a v zásadě je možné vnímat dva proudy: snaha inovovat zastaralá pravidla, anebo naopak lpění na tradicích a starých pravidlech. Jedinci ve společnosti znají pravidla, akceptují je a v případě, že je některý z jedinců poruší, bývá potrestán. Důležitý je aktuální sociální kontext, kam je možné zařadit například vliv konkrétní lokality, kde daný jedinec vyrůstá, i konkrétní životní styl. Každý jedinec je ovlivněn charakterem období, v němž své dětství nebo dospívání prožil.

Sociální vrstva, k níž se daný jedinec hlásí, mu zprostředkovává a interpretuje určitá pravidla. Každá sociální vrstva se vymezuje jiným způsobem, například stylem chování a

¹⁰ ŘÍČAN, P., *Psychologie*, Praha: Portál, 2009, s. 276-277.

¹¹ VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*, Praha: Karolinum, 2012, s. 16-18.

jednání. Jako příklad je možné uvést, že nižší sociální vrstva stále udržuje tradiční podobu mužské a ženské role, na vzdělávání dětí neklade důraz apod.

Malá sociální skupina, která je jasně definována přímým kontaktem všech členů, ale i strukturovaností a přesným vymezením jejich rolí. Jedinec se do malé skupiny může dostat výběrově (divadelní kroužek, do kterého člověk vstoupí dobrovolně) či nevýběrově (narozením se do dané skupiny). Základní funkcí malé skupiny je uspokojování sociálních potřeb jedince.

Rodina je charakteristická tím, že zásadním způsobem ovlivňuje vývoj jedince. Jednotliví členové domácnosti/rodiny jsou ve společné interakci a navzájem se ovlivňují. To se děje buď uvědoměle či neuvědoměle. Rodina předává dítěti sociokulturní zkušenosti. Jednotlivé vztahy v rodině slouží dítěti jako model, díky kterému dítě tyto vztahy napodobuje a identifikuje se s nimi. Díky rodině se dítě naučí interpretovat různé sociální signály, vzorce chování, projevení názoru, schopnost diskuse. Rodina také působí jako zdroj jistoty a bezpečí. Pocity sebejistoty a sebedůvěry jsou nejprve rozvinuty v rodině a dítě s nimi dále pracuje ve škole. Za předpokladu, že má dítě zdravou sebejistotu, dokáže svůj talent dále uplatňovat. Rodinné zázemí má neoddiskutovatelný vliv na biologickou a sociální stránku dítěte. Rodiče s vyšším vzděláním považují vzdělání za důležité a podporují i své děti k dobrým studijním výsledkům. Rodiče mají podobné dispozice jako jejich děti a vzhledem k nim své děti také vychovávají. Rodinné zázemí určuje, jaké dovednosti jsou ceněny, a které naopak ne. Dítě se v tomto prostředí orientuje díky systému odměn a trestů. Rozvoj dítěte dále ovlivňuje styl rodinné výchovy. Jako nejvýhodnější se jeví kombinace rodičovské lásky spolu s disciplínou.

Vrstevnická skupina. Vliv vrstevníků je v dětství velmi důležitý, jelikož dítě chce mít pocit, že je skupinou akceptováno a přijímáno. Pokud dítě nebude přijato nebo se nedokáže požadavkům skupiny přizpůsobit, je možné, že se tato negativní sociální zkušenost promění v pocit nejistoty a do budoucna může zapříčinit problémy v dalších vývojových fázích. Vztah s vrstevníky dítě nejvíc řeší v dospívání, kdy rodič přestává být důležitým a dítě se naopak obrací na přátele. Sociální vlivy nepůsobí na každého jedince stejně, záleží na předešlé zkušenosti a na aktuální vývojové úrovni jedince.

Ovlivnitelnost člověka skupinou záleží na mnoha faktorech, jako například na charakteru jedince, na síle a struktuře skupiny a na aktuálním psychickém stavu jedince. Psycholog Milan Nakonečný popisuje skupinovou příslušnost jako životní nutnost. Jako dítě se narodíme do určité rodiny, díky ní se učíme seznamovat s okolním světem a vyznat se v něm. Rodina nám dává výbavu pro život. Později se stáváme příslušníky dalších skupin, jako jsou školní třída, školní družina, práce, zájmové kroužky, zakládáme manželství a vlastní rodinu. Skutečnost, že celý život patříme do nějaké skupiny, je nám zdrojem celoživotních sociálních vazeb a zkušeností. Pokud chceme být členy určité skupiny, musíme se automaticky přizpůsobit vnitřním podmínkám. Jestliže s těmito podmínkami nesouhlasíme, můžeme skupinu opustit a najít si novou, jejíž podmínky nám budou vyhovovat více. Sociální skupina také funguje jako „sociální zrcadlo“, tj. postoje a sebereflexe jedince se utvářejí na základě jeho sociálního okolí.

5 Charakteristika hlavních postav

Každý jedinec má jiný charakter, na každého působí jiné vlivy, které formují jeho osobnost. U malého dítěte se projeví malá část vrozených instinktů, zatímco dospělý jedinec disponuje mnoha psychologickými vlastnostmi osobnosti. Jde o „*systém schopností, postojů a motivů*“,“¹² a také o „*obsahově bohatěji diferencovaný repertoár chování*.“¹³ Milan Nakonečný dále uvádí, že lidská psychika se neustále vyvíjí a mění v interakci s aktuálním psychickým stavem. Aktuální stav je výsledkem interakce konstitučních složek, jako jsou vrozené tendence a individuální zkušenosti.

Pro charakteristiku hlavních postav je nutné se zamyslet nad jejich rodinným zázemím, vlivy vnitřními a vnějšími, nad okolím, které beze sporu formuje osobnost.

5.1 I'm the King of the Castle

5.1.1 Edmund Hooper

Při charakteristice Edmunda je důležité se zamyslet nad vlivem jeho otce, který z velké části formoval Edmundův charakter. Pan Hooper je člověk zklamaný špatným manželstvím i nešťastným dětstvím a své životní nezdary přenáší do volné výchovy svého syna. Edmund bohužel neměl dobrý vztah ani se svou matkou a vzpomínky na ni se mu vybavují jen zřídka. Z vyprávění pana Hoopera je možné se dozvědět, že byla velmi chladná a odměřená.

Edmund je osamělé dítě, bydlí v domě, který je izolovaný od vesnice, a nemá ani žádné kamarády. Kdykoli se Edmund snaží navázat přátelství, tak se spíše snaží druhé ovládat. Jedním z důvodů, proč má Edmund problém navázat bližší vztah, je jeho obezřetný přístup k druhým. Ke svému otci chová spíše nezaujatý odstup, toho pak neustále rozčilují Edmundovy nepříjemné otázky.

Edmund je vypočítavý manipulátor. Díky své chytrosti a vynalézavosti je Edmund pro Charlese ještě nebezpečnější, než chlapi, kteří ho trápili v předešlé škole. Následující ukázka reflektuje Charlesovy pocity z Edmunda.

¹² NAKONEČNÝ, M., *Psychologie osobnosti*, Praha: Academia, 2009, s.112.

¹³ Tamtéž, s.112.

„What Kingshaw thought was, Hooper is not very used to being a bully. He is trying it out, he is just learning. Because he was not like the usual bullies he had known at school. He could cope with them, they had simple, and transparent minds. In any case, they rarely bothered him, now. He had ways of dealing with them. But Hooper was unpredictable. Clever. Inventive.“¹⁴

Postupem času však u Edmunda zcela převládne opojný pocit moci a Edmund si šikanování začne užívat. Pronásleduje Charlese bez náznaku lítosti či soucitu se svou obětí. Důležitým aspektem Edmundovy osobnosti je absence svědomí, které u člověka tvoří mantinely chování. Zde vidíme především selhání otce jakožto vychovatele, jehož povinností bylo rozvinout u dítěte smysl pro morálku a soucit.

V průběhu příběhu jsme konfrontováni s Charlesovými pocity zoufalství, zrady, osamělosti, ale nikdy se nedozvíme, co si myslí Edmund. Edmund nikdy svého chování nelituje. Po smrti Charlese se dokonce cítí dobře, protože má dojem, že zvítězil nad svou obětí. Absence lásky, nevhodné rodinné zázemí pro desetiletého chlapce, špatné, chladné vztahy v rodině, absence kamarádů, to vše jsou příčiny, které daly podnět k probuzení zla v Edmundovi.

5.1.2 Charles Kingshaw

Charles s Edmundem tvoří kontrasty. Edmund je dítě, které je agresivní a užívá si moci. Naproti tomu je Charles vyobrazen jako citlivé nevinné dítě. Jeho dětinsky naivní důvěra v dospělé, jakožto ochrance mladších, je v průběhu příběhu opakovaně zklamána.

Charles je na rozdíl od Edmunda schopný navázat přátelství a má přátele. Fielding je chlapec, kterého potká v kostele. Společně se skamarádí a chodí na Fieldingovu farmu, kde si hrají se zvířaty. Charles ve svém novém příteli nachází oporu a svěří mu svá trápení. Fielding Charlesovi příliš nerozumí, nikdy nic podobného nezažil a není schopen pochopit utrpení, kterým Charles prochází. Charles se díky příteli i přesto cítí velmi šťastný a začíná vidět svou budoucnost pozitivně. Tato naděje končí s příchodem Edmunda z nemocnice zpět na Warings. Na farmě lze pozorovat velmi přátelský vztah mezi Fieldingem a jeho matkou: Fielding je jediný v celém příběhu, kdo má šťastné a bezstarostné dětství.

¹⁴ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 26.

U Charlese zřídka kdy vidíme pozitivní pocity, jako je sebeúcta a optimismus. Tyto pocity se vyskytují málokdy, a navíc netrvají ani dlouho. Velmi často převládnu pocity samoty, zoufalství, strachu a pochybností. Charles má mnoho obav, kdy zdrojem může být nejistota a smutek ze ztráty otce. Jeho noční můry jsou známkou nelehkého dětství a potlačování pocitů. Charles si mnoho nočních můr přináší i na Warings a těchto obav využívá Edmund k jeho trápení.

Hlavní důvod Charlesova strachu a nejistoty pramení z neúplného rodinného zázemí. Charlesův otec zemřel a jeho fotografii Charles nosí neustále u sebe. Nejde však ani tak o láskyplné vzpomínky, jako o hrdost na otce, který byl pilotem v bitvě o Británii. Charlesovi se po otci nestýská, dokonce ani neví, kdy přesně otec zemřel. Po smrti otce se však mnohé změnilo. Charlese s matkou začala tísnit finanční nejistota, která má za následek to, že jí nezbývá síla na mateřskou lásku. Nicméně ani po přestěhování na Warings nelze u matky pozorovat větší snahu vztah s Charlesem napravit. Matka Charlese nechápe, nesnaží se mu naslouchat, často jeho problémy nevnímá a snižuje jejich význam.

Charlesova emocionální rezervovanost je výsledkem obranného mechanismu. Jeho potřeba lásky byla potlačena kvůli tomu, že již několikrát nebyla naplněna. Tato potřeba se projevuje v příběhu několikrát. Charles se tedy rozhodl vypořádat se se svými problémy bez matčiny pomoci, i bez pomoci kohokoliv jiného.

Právě soucit a obavy o druhé jsou tím, co tvoří kontrast mezi Charlesem a Edmundem. Soucit má kořeny v Charlesově smyslu pro morálku a spravedlnost. Tento rys Charlesovy povahy se nejvýrazněji projeví, když se jeho touha po pomstě změní na soucit s Edmundem, který se bojí v „Hang wood“. Charles by se mohl posmívat či být jízlivý, ale zachová se slušně a je Edmundovi oporou. Sám ví, jaké to je být šikanován a týrán, proto nepřeje ostatním, aby se s nimi zacházelo stejně nebo aby zažili něco podobného.

Charles si během svého dětství vytvořil strategie, jak bojovat se svými strachy a se šikanováním v předešlé škole. Tyto strategie však fungují jen do doby, než pozná Edmunda. Edmund je pro Charlese nečitelný, chytrý a vynalézavý. S takovým druhem šikany se doposud nesetkal. Ve Warings se zdají být veškeré naděje a sny pohřbeny,

problémy jsou složitější, než kdykoli předtím. Jediným východiskem se pro Charlese stane sebevražda, což je tragickým vyústěním nečinnosti dospělých.

5.2 Lord of the Flies

5.2.1 Ralph

Ralph je jedním z nejstarších chlapců na ostrově, proto se stává přirozenou autoritou skupiny ztroskotaných chlapců. Ralph je na svůj věk poměrně vyspělý, je schopný chápat své pocity a zároveň se vžít do pocitů druhých. Můžeme pozorovat velkou míru empatie. Pocit zodpovědnosti za druhé lze pozorovat například při potřebě starat se o nejmladší děti. Jako vůdce skupiny je velmi starostlivý, důvěryhodný a neprojevuje známky agresivity a touhy po moci, na rozdíl od Jacka. Díky těmto kladným vlastnostem si děti dvakrát zvolí Ralpa jako vůdce, kterého chtějí následovat a poslouchat.

Po smrti Simona se u Ralpa projeví silné výčitky svědomí a strach z toho, jaké zlo se v nich samotných skrývá. Při rozhovoru s Piggym říká: „*I'm frightened. Of us. I want to go home. O Got I want to go home.*“¹⁵ V ukázce lze vidět odvolávání se na Boha. Ralph věří v Boha a také věří v nadpřirozené věci, jako jsou například příšery a duchové. V této záležitosti se neshoduje s Piggym, který věří ve vědu a nadpřirozené věci jsou pro něj nesmysl. Sám Golding vedl spory se svým otcem ohledně víry: William jakožto věřící člověk zastával myšlenku Boha, zatímco jeho otec jakožto vědec byl ateista.

Ralphův věrný pomocník a přítel je Piggy, Ralph má zpočátku tendence Piggyho podceňovat a nebrat ho příliš vážně, ale postupně pozná Piggyho loajalitu a uzná, že Piggy je chytřejší, než on sám. Na začátku příběhu je to právě Ralph, kdo prozradí, že se chlapci ve škole Piggymu smáli a nazývali ho touto přezdívkou. Poté, co se ho Piggy zeptá, proč to prozradil, i když ho prosil o mlčenlivost, se Ralph stydí a je mu to líto.

Ralph si na ostrově zachovává své dobré vychování a smysl pro spravedlnost. Při sporu Piggyho a Jacka se jako jediný spolu se Simonem postaví na stranu Piggyho, Simon dokonce Piggymu pomůže najít brýle a odsoudí Jackovo nevhodné chování jako „dirty trick“. Ralph je velmi racionálně smýšlející jedinec a uvědomuje si, že na ostrově nemají šanci přežít dlouho bez dospělých, proto vidí přivolání pomoci jako nutnost. Jack však

¹⁵ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 174.

nemá stejné smýšlení a oheň, který má přivolat pomoc, nechá uhasnout, což Ralpa velmi rozruší. Zároveň mu vadí fakt, že Jack nerespektuje pravidla, která byla stanovena.

V závěru příběhu je Ralph jediný přeživší jedinec, který si zachová smysl pro pořádek, pravidla a spravedlnost. Tyto vlastnosti ho odlišují od ostatních natolik, že zůstává sám proti celé Jackově skupině.

5.2.2 Jack

Stejně, jako v díle *I'm the King of the Castle* tvoří Edmund kontrast s Charlesem, tak i Jack tvoří kontrast s Ralphem. Jack nedbá na pravidla, naopak je rád porušuje. Je spíše pudový, nežli racionální. Od začátku se projevuje jako lovec s divokým a agresivním chováním. Silná touha po moci a po lovu je evidentní již od první chvíle.

Jack neustále ponižuje Piggyho, říká mu „Fatty“, čímž si získává malé děti na svou stranu. Ostatním přijdou urážky vtipné a Jacka vnímají jako vtipálka. Jack má problém s Ralphem jako s vedoucím, nejraději by vedl skupinu sám. Jack je dostatečně sobecký, namyšlený a arogantní na to, aby si myslel, že pouze on je tím nejschopnějším vůdcem. S pomalovanými tvářemi jako bojovník uloví prase, místo toho, aby hlídal oheň na přivolání pomoci. Lov chápe jako zábavu a napětí z lovu ho naplňuje. Pravidlo lastury, podle kterého ten, kdo drží lasturu, má právo mluvit, neuznává. Chlapci by podle něj měli být nuceni poslouchat vedoucího pod výhrůzkou trestu. Pravidlo nejvíce porušuje, pokud mluví Piggy. V Piggy Jack spatřuje lehký cíl a neustále ho ponižuje, nebere jeho proslov vážně a uráží ho.

Při druhém neúspěšném pokusu být zvolený vůdcem skupiny se Jack projeví velmi překvapivě: Rozpláče se a prohlásí: „*I am going to play any longer. Not with you*“¹⁶. Jack není schopný přijmout porážku, což je znakem slabosti, ne síly, a odchází pryč. Záměrně se vyčleňuje ze skupiny, které velí Ralph, a přemlouvá malé děti, aby šly s ním. Jack je manipulátor, který využívá strachu menších dětí a ovlivňuje je. Po smrti Simona dětem neřekne, co se opravdu stalo, usmrcení Simona zamlčí. Navíc děti straší možným návratem „příšery“, proto vymyslí obětní dary, aby je „příšera“ neobtěžovala. Sám sebe považuje za jediného vůdce, který může ostatní zachránit a ochránit. Pod slovem

¹⁶ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 140.

zachránit není myšleno dostat se pryč z ostrova, ale ulovit si prase, nezemřít hladu, a navíc si užít zábavu při lovu.

Přivolání pomoci pro Jacka není důležité, naopak ho rozčiluje Ralphovo neustálé mluvení o ohni a záchraně. Na konci příběhu chce Ralpha zabít, vypudit ho kouřem z místa, kde se Ralph schovává. Paradoxem je, že právě kouř založený Jackem přivolá pomoc.

5.2.3 Piggy

Piggy je malý, silný, velmi chytrý hoch, který trpí astmatem a nosí silné dioptrické brýle. Je velmi racionální a vědecky smýšlející. Před ztroskotáním žil se svou tetou, na kterou byl velmi upnutý, protože vyrůstal bez rodičů. Z vyprávění se dozvídáme, že teta vlastnila cukrárnu, čímž je možné si vysvětlit Piggyho tělnatou postavu. Většina dětí nemá Piggyho ráda, až na Simona a Ralpha. Simon je na Piggyho vždy hodný a zastává se ho před Jackem.

Piggy iniciuje zafoukání na lasturu, protože tento akt již viděl u kamaráda. Jako rádce je Piggy nejoddanější a nejzodpovědnější. Sám si uvědomuje roli ohně jako naděje na záchranu, a proto pomáhá Ralphovi v získávání důvěry a respektu u ostatních. Fyzická práce Piggyho nebaví a vyhýbá se jí, raději přemýšlí o věcech vědeckého rázu. Ralphovi například navrhuje, že by si mohli vyrobit sluneční hodiny, aby věděli, kolik je hodin. Ralph však tento nápad zamítá. Piggy je vědecky založený, a proto na příšery či obludy nevěří. Na Ralphovy pochybnosti a otázku, proč by neexistovaly příšery, odpovídá: „*Cos things wouldn't make sense. Houses an' streets, an' – TV – they wouldn't work.*“¹⁷

Po ukradení brýlí je zcela závislý na svém okolí, není schopen vidět. Piggy je zabit Jackovým klanem, ve chvíli, kdy se chce zastat Ralpha a podpořit ho v jeho marném boji za obnovení řádu. Při jeho smrti se rozbije i lastura, což symbolizuje i konec veškerých pravidel na ostrově. Poslední věta románu je věnována právě Piggymu, jeho věrnosti a odvaze:

¹⁷ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 100.

„And in the middle of them, with filthy body, matted hair, and unwiped nose, Ralph went for the end of innocence, the darkness of man’s heart, and the fall through the air of true, wise friend called Piggy.“¹⁸

5.2.4 Simon

Simon je rozumný chlapec, který je schopen nalézt duševní klid i v džungli. Rád se prochází sám a užívá si ticho, které ho v lese obklopuje. Simon je velmi chytrý a vynalézavý, při prvním průzkumu navrhuje, aby si vytvořili mapu vyrytím znaků do kůry a následně kůru zasypali černou hlínou. Je zároveň velký zastánce Piggyho před Jackem. Simon není lakomý a je schopný vzdát se svých věcí a darovat cokoli kamarádovi nebo slabšímu jedinci. Jack nechce dát Piggymu grilované maso, protože nebyl na lovu, a tak mu Simon dává kus ze svého. Při tomto aktu se červená, což značí jeho dobrý nezištný úmysl.

Simon si u prasečí hlavy uvědomí, že zlo nečíhá v džungli v podobě nestvůry či obludy, ale je ukryto v nich samotných a v jejich strachu. Ublížit si mohou pouze sami sobě navzájem. Po nalezení mrtvého parašutisty jde za chlapci a chce jim sdělit, co našel, a uklidnit je, že se nemusí ničeho bát, protože žádná nestvůra neexistuje. Chlapci se pod Jackovým vedením poddávají rituálnímu obřadu, kdy v transu tančí a zpívají kolem ohně. Přicházejícího Simona si spletou s příšerou a zabijí ho. Simonův život končí tragickou smrtí.

¹⁸ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 225.

6 Téma dětství – I'm the King of the Castle

V díle *I'm the King of the Castle* můžeme pozorovat, jak dětství zanechává stopu v člověku po celý jeho život. Edmundovo dětství, které nebylo naplněno dostatkem lásky, může vysvětlit jeho bezcitné a kruté chování a je i jeho příčinnou. Charlesův strach a nejistota pramení ze špatně fungujícího rodinného zázemí, kterému je vystavován (matka není schopna plně milovat svého syna a chránit ho před nebezpečím). Dobré vzpomínky z dětství nemá ani pan Hooper, který se velmi často vrací do své minulosti, aby špatným vztahem s otcem omlouval své problémy v dospělosti.

6.1 Charlesovo a Edmundovo dětství

Oba chlapci mají mnoho společného, oba jsou jedináčci, oba mají pouze jednoho rodiče (Edmund otce, Charles matku), podobný věk i podobné zázemí. Jde o dva skoro stejné chlapce, a přesto vidíme, že různé životní situace mohou jedince změnit, či zapříčinit mnoho šťastných či nešťastných zážitků a zkušeností do budoucího života.

S Charlesem a Edmundem je zacházeno stejně, oba jsou vnímáni stejně. Charlesova citlivost a nejistota jsou ale pocity, které bychom neočekávali u tak malého chlapce, kterému je pouze 10 let. Intenzita, s jakou prožívá situace, a citlivost jeho prožitku spíše odpovídá prožívání dospělého jedince. V těžkém období, kdy jde do nového domova a získává nového sourozence a náhradního tatínka, nemá nikoho ze světa dospělých, s kým by své pocity mohl sdílet. Selhává zde základní funkce rodiny, tedy funkce jistoty, která by měla být dopřána každému dítěti.

Edmund je popsán jako dítě, které má sklon k násilí. Nelze ho však jednoznačně odsoudit jako „toho zlého“. I on během svého dětství prožil mnoho věcí, které ho formovaly a zapříčinily jeho neschopnost mít rád. Příkladem je zejména chladný vztah s otcem a smrt matky, se kterou také neměl právě vřelý vztah. Edmund je dítě nešťastného manželství, tento fakt na něm zanechal nerasmazatelnou stopu. Co se týče svědomí, Edmund je skvělým příkladem, kdy se při vývoji dítěte svědomí nerozvinulo. Není divu, Edmundova rodina (zvláště otec) neposkytuje dostatek podnětů pro chlapcův správný vývoj.

Oba chlapci mají vlastnosti, které dětem jejich věku nepřísluší a mohou u dítěte vypadat nepřírozeně. U Charlese je to jeho citlivost a rozumnost, u Edmunda krutost, s jakou se chová k Charlesovi.

6.2 Role dospělých

Velmi zajímavý je postoj dospělých, kteří chtějí věřit tomu, že jejich děti jsou šťastny. Dobrým příkladem je Charlesova matka, která neustále přehlíží synovy problémy. Dospělí, paní Kingshawová a pan Hooper, jsou v románu znázorňováni jako ti, kteří svým dětem neposkytují dostatek lásky a citu. Oba mají tendenci bagatelizovat dětské problémy a nesnaží se o porozumění dětskému světu. Spíše lze v jejich chování nalézt velkou míru nepochopení. Následující ukázka zachycuje Charlesovy zoufalé pocity, pramenící z nedorozumění.

„He saw that they did not really know him, not any of them, they had been completely unaware of everything he thought and felt, quite ready to believe Hooper’s lies and complaints. To Kingshaw, the lies were so crazy, so blatantly unlikely, he thought anybody must see through them. But they did not, they knew so little of him that they would believe anything. Kingshaw felt himself more than ever removed from them, locked up in himself. You though they know you, and saw all the reasons why, but not even his mother knew. When she looked at him, she saw some other person. She didn’t know what was inside his head, she had never known anything at all that was true about him.“¹⁹

Ukázka poukazuje na beznaděj a opuštěnost Charlese poté, co Edmund přesvědčil rodiče, že Charles do něj strčil a způsobil mu modřinu na hlavě. Edmund samozřejmě lhal a Charles se snažil tuto příhodu vysvětlit, ale nikdo mu nevěřil. Ukazuje se zde velká moc Edmunda, síla manipulace s dospělými. Pro dospělé bylo v daný moment přijatelnější věřit jednoduché verzi, že Charles do Edmunda strčil. Charles je potrestán a musí jít do svého pokoje, je plný smutku a nenávisti. Vzhledem k tomu, že matka je jediným příbuzným Charlese, čtenář by předpokládal, že si bude se svým synem blízká, nicméně Charles má pocit, že ani matka mu nerozumí, což mu přináší ještě silnější pocity nejistoty, zrady a bezradnosti. Nemá nikoho, na koho se obrátit, komu věřit či komu se svěřit. Vinu

¹⁹ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 112-113.

za Charlesovu smrt tak nenese jen Edmund svým neustálým šikanováním, ale i dospělí, kteří svou lhostejností a necitlivostí zapříčiní Charlesovu ztrátu naděje a víry v pomoc, i ztrátu smyslu života.

Závěrem bych zdůraznila, že oběma chlapcům nefunguje rodinné zázemí před setkáním, ani při společném bydlení. Paní Kingshawová a pan Hooper mají sami svých psychických problémů tolik, že nejsou schopni vytvořit milující a stabilní rodinné zázemí. Paní Kingshawová se snaží, ale její snahy jsou pouze povrchní. Ve skutečnosti slyší a vidí je to, co vidět a slyšet chce. Pan Hooper sám snahu ani nevytváří. Svého syna Edmunda vnímá jako problémové dítě a sám se sebou má tolik starostí, že se nechce dále zabývat ničím jiným. Vzhledem k tomu, že nefungují základní funkce rodiny, je pochopitelné, že vývoj u chlapců nemůže jít správným směrem. Z Edmunda se stane krutý a nemilující jedinec, z Charlese naopak vystrašený a přecitlivělý chlapec. Zajímavým faktem je, že absence matky vyvolává u chlapce krutost, zatímco absence otce způsobuje přecitlivělost a slabost, což jsou i poznatky současné psychologie.

7 Téma dětství – Lord of the Flies

Děti přicházejí na ostrov s dětskou neviností, která u některých zcela vymizí a je nahrazena agresivitou a touhou zabíjet. I Jack zprvu jeví známky nevinnosti. Při prvním setkání s prasetem má možnost prase usmrtit, ale neudělá to. Není zvyklý zabíjet a nikdy to nedělal, proto má strach a nechá prase utéct. V průběhu příběhu se z něj však stane nelítostný zabiják, který se dokonce nebojí zabít člověka. U Jacka nelze pozorovat ani náznak lítosti vůči násilné smrti Simona nebo Piggyho, naopak těchto tragédií využívá k upevnění své moci.

Někteří chlapci ztratí své dobré vychování a hodnoty, jiní si je zachovávají. Příkladem může být Simon, kterého můžeme považovat za ochránce Piggyho. V situaci, kdy Jack Piggyemu odpírá jídlo, Simon poukazuje na jeho zásluhy: Vzali si jeho brýle na zapálení ohně, což je také pomoc. Zajímavá je Piggyho reakce na vraždu Simona. Piggy popírá, že by něco viděl, nechce si připustit, co se stalo. Ralph je naopak velmi zasažen tímto činem, sám se vyděsí, jaké zlo je ukryto v nitru člověka. Výčitky svědomí můžeme pozorovat u Ralpha několikrát, například na začátku příběhu po prozrazení Piggyho nebo právě po smrti Simona. Následující ukázka popisuje situaci, kdy Maurice a Roger ničí malým dětem hrady vyrobené z písku.

„Only Percival began to whimper with an eyeful of sand and Maurice hurried away. In his other life Maurice has received chastisement for filling a younger eye with sand. Now, though there was no parent to let fall a heavy hand, Maurice still felt the unease of wrong-doing. At the back of his mind formed the uncertain outlines of an excuse.“²⁰

V ukázce můžeme vidět výčitky svědomí Maurice a zároveň absenci rodičů, kteří by ho byli schopni potrestat za takový čin. Nepřítomnost rodičů může být pro některé děti výhodou, za žádný špatný čin nebudou potrestány a zároveň si mohou dělat, co se jim zachce. Ralph i Piggy ale litují, že na ostrově s nimi není žádný dospělý, který by pomohl s udržováním řádu a pravidel. Piggy touží po přítomnosti milované tety a Ralph se v myšlenkách obrací na svého otce. Jistě by pomohl přemoci nestvůru a domluvit chlapcům ohledně potřeby ohně.

²⁰ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 62-3.

Chlapci, nacházející se na ostrově, jsou ve věku, kdy mohou být snadno ovlivnitelní. Velmi často podléhají vlivu skupiny a manipulaci rozeznávají velmi těžko. Příkladem jsou ti z nich, kteří se přidali k Jackově klanu. Jack je vědomě udržuje ve strachu, že příšera existuje a může si pro ně přijít.

7.1 Role ve skupině

V každé skupině i ve společnosti jsou jasně rozdělené role, které napomáhají porozumět orientaci v těchto útvarech. Psycholog Pavel Říčan popisuje roli jako určitý soubor očekávání, jímž by měl nositel vyhovět, a zároveň soubor požadavků, které je oprávněn klást na nositele jiných rolí. Příkladem může být role prezidenta. Jeho role spočívá například v konání mezinárodních návštěv nebo udělování státního vyznamenání. Od pracovníků jeho kanceláře očekáváme, že budou prezidenta určitým způsobem zdravít a plnit jeho úkoly.

Podle Pavla Říčana **vůdčí roli alfa** většinou zastává jedinec se silnou osobností, který se prosadí svou mimořádnou aktivitou či obětavostí, odborností nebo osobní autoritou apod. Vedle člena s největším vlivem mívá skupina člena s největší důvěrou, k němuž se ostatní členové obracejí pro radu, případně hledají citovou podporu. Říčan doplňuje: „**Pobočnickou roli beta** hraje loajální (věrný) člen skupiny, který si přeje – a je schopen – získat potřebnou důvěru a respekt alfy i většiny ostatních členů.“²¹ Další charakteristická role je **opoziční role delta**, jejíž nositel využívá své vlastnosti ke kritice alfy, mnohdy by rád převzal její roli.

V Goldingově románu vůdčí roli zastává Ralph, který je díky své přirozené autoritě zvolen do role vůdce skupiny. U Ralphu můžeme pozorovat aktivitu, snahu dostat děti z ostrova, obětavost a zodpovědnost. Zajímá se o druhé, záleží mu na tom, aby všichni byli v pořádku a měli místo, kde jsou chráněni před deštěm. Díky lastuře svolává shromáždění, kde společně diskutují o povinnostech a pravidlech, která platí pro všechny bez výjimky. Každý má právo vyjádřit svůj názor. Ralph je vedoucí, motivovaný úkolem. V jeho případě je úkolem přivolání pomoci. Udržení ohně je naprosto zásadní, proto členy

²¹ ŘÍČAN, P., *Psychologie*, Praha: Portál, 2009, s. 207.

své skupiny vede k dosažení toho cíle. Jeden z prvních konfliktů mezi ním a Jackem je vyvolaný nesplněním úkolu, a to udržování ohně.

Pobočnickou roli beta zastává Piggy, který je věrný pomocník Ralpa. Ostatní členové skupiny ho neberou vážně, přičemž právě on stojí za mnoha dobrými nápady. Jeho oddanost a loajalita vůči Ralphovi mu přinese smrt. Při střetu s Jackovým klanem se Piggy zastává Ralpa, kvůli čemuž na něj Roger shodí obrovský kámen. Vzhledem k tomu, že neměl brýle, nestihl včas zareagovat a obrovskému balvanu uhnout. Jeho poslední slova jsou uvedena v následující ukázce:

„Which is better – to be pack of painted niggers like you are, or to be sensible like Ralph is? “ A great clamour rose among the savages. Piggy shouted again. „Which is better – to have rules and agree, or to hunt and kill? “²²

Opoziční roli delta zastává Jack, který neustále kritizuje Ralpa i Piggyho. Nejraději by vládl on sám. Děti za celou dobu na ostrově volí dvakrát svého vůdce, vždy však vyhraje Ralph. Jackovy důvody, proč by Ralph neměl být vedoucím, jsou následující. *„He’s like Piggy. He says things like Piggy. He isn’t a proper chief. “²³ nebo „He’s not a hunter. He’d never have got us meat. He isn’t a perfect and we don’t know anything about him. He just gives orders and expects people to obey for nothing. All this talk –“²⁴. Po znovuzvolení Ralpa se Jack odtrhne od skupiny a utvoří si svoji vlastní skupinu, ve které se sám zvolí do role vůdce. Děti v jeho skupině mu neříkají jménem, ale oslovují ho jako „náčelníka.“ Jack kritizuje Ralpa za rozdávání úkolů, sám ale ve své skupině rozdává jen příkazy, jejichž nesplnění je pod podmínkou trestu.*

7.2 Vedení a vliv skupiny

Vedení skupiny je velmi důležitá funkce. Na veliteli záleží, do jaké míry bude skupina fungovat jako celek, a vůdce také určuje spokojenost členů a vztah mezi nimi. Pavel Říčan uvádí, že povaha osobních vztahů ve skupině je ovlivněna posláním a pravidly, která byla stanovena pro řízení skupiny. Pravidla, která jsou velmi důležitá pro fungování, musí být přizpůsobena velikosti skupiny a způsobu spolupráce mezi členy. Říčan tvrdí, že

²² GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 200.

²³ Tamtéž, s. 138.

²⁴ Tamtéž, s. 139.

pokud skupina funguje v normálních podmínkách, zůstávají vztahy členů k vedoucímu realistické a věcné. Jinak je tomu v situaci ohrožení. Může dojít k idealizování vedoucího: členové přeceňují jeho kladné vlastnosti a nevidí jeho slabiny. Vztah vedoucího k vedené skupině je za normálních okolností pozitivní. Negativní prvky ve vztahu vedoucího ke své skupině jsou obvyklým jevem. Selhávání vedoucích můžeme mnohokrát najít v lidských dějinách. Jedním z negativních prvků je tendence zneužití moci k vlastnímu prospěchu na úkor skupiny. Čím víc je skupina ohrožena, tím je toto nebezpečí větší. Členové mají silnější tendence přehlížet chyby vedoucího, mezi nimi i jeho silný egoismus. Dalším nebezpečím je nadměrná dominance a ješitnost vedoucího, který propadá iluzi o vlastní dokonalosti.

Jack jakožto samozvaný vedoucí využívá ohrožení, ve kterém se skupina nachází. Malé děti ho obdivují za schopnost ulovit prase a obstarat tak obživu pro všechny, ale přehlíží jeho touhu po krveprolití a moci. Se svou opozicí zachází nevybíravým způsobem, Ralphi se snaží zabít. Ten s ním nesouhlasí a nechce se mu podřídit, tudíž se pro něj stává nepohodlným a je potřeba ho odstranit. Jackova dominance ve skupině je extrémní, on jediný rozdává úkoly, s nikým se o svých rozhodnutích neradí. Moc, kterou mu přináší vedení skupiny, využívá jen ve svůj prospěch, nezajímá se o druhé. Sobecky uplatňuje své potřeby lovu na úkor skupiny. Propadnutí iluzi o své vlastní dokonalosti lze pozorovat v momentě, kdy mu členové skupiny neříkají jménem, ale nazývají ho „náčelník“. Tímto oslovením upevňuje moc a dává najevo svou nadřazenost v rámci hierarchie skupiny.

7.3 Skupinové chování

Kolektivní chování je podle Milana Nakonečného způsob chování velkého počtu osob, skupin nebo mas, spontánně prováděný, který obvykle nemá organizovanou formu. Pavel Říčan uvádí, že jedinec v mase nevědomě klesá na nižší mravní a intelektuální úroveň.

Jack je skvělý manipulátor, umí přesvědčit skupinu ke kolektivnímu chování. Po večeři přichází bouře, nejmenší chlapci se začínají bát. Ralph upozorňuje na fakt, že se nemají kam schovat, protože místo výroby přístřešků lovili. Jack bere iniciativu do svých rukou a navrhne tanec kolem ohně. V ukázce můžeme pozorovat, jak tanec chlapce vtáhne. Tanec kolem ohně vypadá jako rituál, při kterém jsou chlapci v transu.

„Roger became the pig, grunting and charging at Jack, who side-stepped. The hunters took their spears, the cooks took spits, and the rest clubs of fire-wood. While Roger mimed the terror of the pig, the littluns ran and jumped on the outside of the circle. [...] „Kill the beast! Cut his throat! Spill his blood! “ The movement became regular while the chant lost its first superficial excitement and began to beat like a steady pulse. Roger ceased to be a pig and became a hunter, so that the centre of the ring yawned empty. Some of the littluns started round and round as though repetition would achieve safety of itself. There was the throb and stamp of a single organism. “²⁵

Děti byly natolik zabrané do tance, že si spletly přicházejícího Simona s obludou. Jako skupina se semkly kolem něj a ubily ho k smrti. Děti si ani nevšimly, že nejde o obludu, ale o jejich kamaráda. Jack druhý den dětem neřekne, co se stalo. Nadále skupinu utvrzuje v existenci příšery. Můžeme zde pozorovat fakt, že děti Jacka poslouchají, nezamýšlejí se nad situací, tupě přijímají to, co jim „náčelník“ sdělí. Tuto skutečnost lze pozorovat i při honu na Ralpha. Děti přijímají roli, do které jsou postavené, která jim byla přidělena, a to role lovců. Nepřemýšlejí nad rozdílem mezi lovením prasete a člověka. Ralph se stává lovnou zvěří, stejně jako jakékoli jiné zvíře na ostrově. Lovci plní zadaný úkol od vedoucího skupiny – zbavit se (ulovit) Ralpha.

Pokud má skupina dobré vedení, vedoucího, kterému jde o její dobro, má pozitivní vliv na jedince. Opakem je ješitný vedoucí: Vedení takové skupiny není ve prospěch všech, ale ve prospěch vedoucího. Dochází tak k nerovnosti členů a absolutní moci jedné osoby. Vliv na jedince, který je součástí takové skupiny, nelze být považován za pozitivní.

²⁵ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 168-169.

8 Téma izolace a absence lásky

Prostředí, v němž dítě vyrůstá, má velký vliv na jeho vývoj a působí na jedince prostřednictvím interakce s jinými lidmi, kteří dané prostředí vytvářejí. Zkušenosti mohou působit na rozvoj poznávacích schopností, osobních vlastností, ale i způsobu prožívání. Marie Vágnerová dělí **prostředí** na **fyzické a sociokulturní**. Obě tyto složky mají podstatný vliv na psychický vývoj jedince.

U fyzického prostředí je důležitá míra stability, předvídatelnosti a strukturovanosti. V takovém prostředí se dítě lehce orientuje. Sociokulturní prostředí podněcuje rozvoj verbální komunikace, autoregulace vlastního chování podle sociálních norem apod. Díky prostředí se může uskutečnit proces sociálního učení a socializace. Prostřednictvím sociálního učení si dítě osvojuje žádoucí způsoby chování a důležitá je zejména identifikace s určitou osobou. Dítě napodobuje blízkou osobu, a tím přebírá pozitivní vzorce chování. Milan Nakonečný socializaci popisuje následujícím způsobem: *„Socializace je vysoce komplexní proces, začínající v novorozeneckém věku v rodině, pokračující ve škole a v zaměstnání, determinovaný masmédií, ale i příslušností k různým skupinám pracovním, zájmovým a dalším.“*²⁶ Ze slov Milana Nakonečného vyplývá, že nejdůležitější roli hraje rodina, která tvoří základ pro socializaci. Ta se dále rozvíjí ve škole, v práci atd.

Jak již bylo řečeno ve 4. kapitole, rodinné vazby hrají v životě dítěte zásadní roli, mnohdy větší, než materiální úroveň. Rodina nese pocit jistoty, bezpečí a začíná v ní proces socializace. Jinými slovy dochází k nabývání zkušeností, které dítě získá a nese si s sebou po celý svůj život. Marie Vágnerová uvádí, že díky rodině se dítě učí rozlišovat citový aspekt vztahů, tj. vřelost a pevnost vazeb mezi jednotlivými členy rodiny, a také fungování vztahů. Pokud některý aspekt nefunguje, tak to má nežádoucí vliv na vývoj dítěte. Nestabilní, nejistá a nesoudržná rodina nemůže být pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí. Zajímavé je, že stejné prostředí může na dva jedince působit odlišně. Toto odlišné vnímání může být způsobeno mnoha faktory: věkem, pohlavím, dobou narození, osobními vlastnostmi, temperamentem, a také tím, že rodiče mají mnohdy tendence jiné

²⁶ NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*, Praha: Academia, 1999, s. 102.

pohlaví vychovávat odlišným způsobem. Například otcové spíše tíhnou k rozmazlování svých dcer, naopak u syna očekávají disciplínu a tvrdost muže. Nejen dítě, ale i rodič se během svého života mění, proto se styl výchovy může lišit v čase, ale i podle počtu dětí. Není možné se všem dětem věnovat stejnou dobu, přistupovat ke každému naprosto totožně. Proto je zcela možné, že dva sourozenci, vyrůstající ve stejném prostředí, budou naprosto rozdílní a rozdílně budou vnímat i prostředí, ve kterém vyrůstali.

Pokud je dítě izolované od prostředí, které je správné a důležité pro jeho vývoj, je možné, že tento vývoj může jít špatným směrem. Dítě se může chovat agresivně, necitlivě či výstředně, aniž by si uvědomovalo, že toto chování je špatné a nevhodné.

8.1 I´m the King of the Castle

Jak bylo napsáno v úvodu kapitoly, nestabilní a nesoudržná rodina nemůže u dítěte vyvolat pocit jistoty a bezpečí. Edmund ani Charles nevrůstali ve stabilním rodinném prostředí. Edmundovi zemřela matka a Charlesovi otec. Mohlo by se zdát, že ovdovělí rodiče se upnou na své děti a budou se snažit chybějícího rodiče vynahradit, ani v jednom případě se tak však nestane. Toto chování může pramenit ze skutečnosti, že paní Kingshawová a pan Hooper mají sami problémy s nedostatkem lásky. V celém příběhu jsou čtyři postavy, které trpí absencí lásky a zároveň mají potíže s vyjádřením a prožíváním lásky, ačkoli po ní zoufale touží.

Paní Kingshawová je neschopna lásky ke svému synovi. Ačkoli by si přála být dobrou matkou, zabraňuje jí v tom její touha říkat a dělat jen dobré věci, snaha zavděčit se všem. Její život je zaměřen na péči o vzhled a finanční jistotu, kterou postrádala po smrti svého manžela. Naděje se naskytla po nabídce nastěhování k panu Hooperovi. Její občasné projevy náklonnosti k synovi jsou pro Charlese spíše trapné a zesměšňující, neposkytují mu pocity lásky, vřelosti, které by dítě mělo cítit od matky. I když každou noc před spaním přijde do synova pokoje políbit ho na dobrou noc a snaží se s ním mluvit, nikdy mu nenaslouchá, nesnaží se pochopit, co jí syn chce ve skutečnosti říci. Nebere vážně jeho strach a slyší jen to, co slyšet chce.

Sám Charles si uvědomuje, že jeho matka mu nerozumí a není mu schopna dávat lásku, kterou si zaslouží a zoufale potřebuje. Charles není tak chladný jako jeho matka, naopak ze všech postav je lásky nejvíce schopný, bohužel nemá zpětnou vazbu, ani žádný

vhodný vzor, který by mohl následovat. Skutečnost, že matka neviděla opravdový vztah, který byl mezi Edmundem a Charlesem, přesto, že žila ve stejném domě, vyvolala u Charlese pocity nejistoty, nebezpečí a osamělosti. Charles trpěl a neměl se na koho obrátit.

Otec Edmunda, pan Hooper, také neprožíval šťastné dětství. Zdá se, že celá rodinná historie je historií nepříznivých vztahů. V dospělosti se nešťastně oženil s citově chladnou ženou, kterou nemiloval a která mu lásku nedávala vůbec. Selhání ve vztazích s otcem i manželkou se promítá do vztahu s jeho synem Edmundem. Je možné vypožorovat, že nemá žádné přátele. Stejně jako Charles a paní Kingshawová se cítí osaměle. Neschopen čelit samotě, vzpomínám na špatné dětství a na nešťastné manželství, si nachází paní Kingshawovou, kterou vnímá jen jako prostředek k uspokojení své sexuální touhy a pomoc k útěku od samoty. Paní Kingshawovou nevnímá jako rovnocennou partnerku. Její vtíravé chování a snaha zavděčit se za každou cenu mu dává pocit síly, po kterém tak touží. V manželství s paní Kingshawovou hledá spíše sexuální radosti, než vzájemnou úctu a pokoru.

Zvláštní charakter Edmunda pana Hoopera znepokojuje. Nehledá však způsob, jak svému synovi porozumět, ani o to nemá zájem. Edmunda vnímá jako chladné dítě, které je těžké milovat a které bylo vždy jiné, než ostatní. Edmundův vztah s otcem je velmi komplikovaný a chladný. Svou lhostejností a neschopností vychovávat Edmunda, který ubližoval Charlesovi, nese pan Hooper část viny za Charlesův tragický konec.

U všech čtyř hlavních postav tedy nalézáme nedostatek lásky. Tento fakt oslabuje možnost navázání hlubšího citového vztahu. Tragickým následkem absence lásky je osamělost. Nejvíce zasažen tímto nedostatkem lásky je právě Edmund, který je zcela emocionálně chladný k okolí. Problémy s navázáním kvalitních vztahů, však mají téměř všechny postavy, nedokážou být empatické a nechápou chování a motivy druhých. Jediným členem rodiny, který je i přes nedostatek lásky schopen opravdových a vřelých citů, je Charles. Ostatní nejsou skutečných citů schopni, a to ani po Charlesově smrti.

Pocit osamělosti a izolovanosti se odráží i v umístění samotného domu, nazvaného Warings. Popis domu a jeho okolí působí velmi smutným a pustým dojmem. Warings je samota, která je prostorově i sociálně oddělena od vesnice Derne.

8.1.1 Náhradní domov

Téma náhradního domova je stále více aktuální, a to kvůli zvyšujícímu se počtu rozvodovosti. Podle *Českého statistického úřadu* v roce 2018 nabylo právní moci 11,9 tisíce rozvodů, přičemž převažovala manželství, ve kterých figurovaly nezletilé děti. Rozvod tedy zasáhl 11 tisíc nezletilých. Je pravděpodobné, že část těchto dětí zažije nový domov, stěhování, přijetí či nepřijetí nového sourozence a rodiče.

Téma náhradního domova se objevuje i v románu. Charles svůj nový domov nenávidí a nejraději by odešel pryč. Matku několikrát konfrontuje se svými pocity, ta však jeho pocity ignoruje. Sama je vděčná za finanční jistotu, kterou jí pobyt na Warings poskytuje. Jako samoživitelka měla existenční problémy a finance byly jednou z hlavních otázek, kterou musela neustále řešit. Budoucí manželství jí připadá jako výhodné a věří, že nakonec bude šťastná. Také doufá, že ona i její syn si časem zvyknou. Sama se však v domě cítí jako host, snaží se proto panu Hooperovi ve všem vyjít vstříc.

„Yes, he has been so kind to us, darling. You must try very hard not to be ungrateful, or impolite to him. It is only a question of a little thought before speaking. “ Outside in the trees, an owl hooted.

„I don't think you quite realize where we would be, if it were not for Mr Hooper's kindness.“

„We'd just be somewhere else, wouldn't we? In somebody else's house. “

„Oh, it is not quite so straightforward as that – not by any means. But you are too young to understand. “²⁷

Úryvek ukazuje, jak je paní Kingshawová vděčná za střechu nad hlavou i za finanční jistotu a nutí svého syna, aby také projevil vděčnost. Charlesovi se zde však nelíbí. Více, než cokoli jiného na světě, by si přál odejít z tohoto místa a nikdy se nevrátit zpět. Ani pro Edmunda přistěhování dvou cizinců není příjemné a přeje si, aby odešli. Nechce mít nevlastního bratra, naopak chce mít celý svůj dům pro sebe a dává tento postoj Charlesovi jasně najevo.

²⁷ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 116.

8.2 Lord of the Flies

Pouze o Ralphovi a Piggym se dozvídáme, jaké měli rodinné zázemí před příchodem na ostrov. O zbylých dětech se tyto informace nedozvíme. Jediné, co víme, je fakt, že svět je ve válce, což znamená, že muži museli odejít do války a matky zůstaly samy s dětmi. Tato skutečnost má za následek absenci mužských vzorů pro děti a dospívající.

Piggy vyrůstal se svou tetou, jak již bylo řečeno výše. Nedostatkem lásky netrpěl, rád na ni vzpomíná a stýská se mu po ní. S tetou vyrůstal z důvodu smrti rodičů. Z Piggyho chování lze soudit, že byl tetou hýčkán a rozmazlován. Příkladem je jeho neustálé upozorňování na astma a jeho nechuť k fyzické práci může být vysvětlena tím, že není zvyklý pracovat.

Pokud Ralph mluví o rodičích, tak spíše o otci. O mamince je jen jedna malá zmínka při vzpomínce na stěhování za otcem do Devonportu. „*Mummy had still been with them and Daddy had come home every day.*“²⁸ Ralph dále popisuje vzpomínky na dětství, na knihy, které vlastnil a nestaral se o ně. V závěru jeho vzpomínání si povzdychne. „*Everything was all right; everything was good-humoured and friendly.*“²⁹ Příjemné vzpomínky na hezké chvíle jsou kontrastem k divokému životu na ostrově. Z krásných vzpomínek se vrací do reality, k dramatickému lovení prasete.

Lásku, vlídnost či náklonost na ostrově projeví pouze někteří. Jack není osoba, která by projevila náklonost k druhému, naopak je velmi sobecký a umanutý. Vše musí být podle něj. Nemyslí na druhé, nezáleží mu na nikom. V celém příběhu ani jednou nepocítí strach o druhé. Naopak navrhuje, aby malé děti při rituálním tanci hrály nebezpečnou roli prasete. Nezáleží mu na nich, nevnímá jejich strach a opuštěnost.

Projevy lásky a přátelství mohou být pozorovány například u Simona, Ralpha i Piggyho. Simon ochraňuje slabší a je spolehlivým přítelem Ralpha. Piggy je věrný pomocník a zároveň i oddaný kamarád. Ralpha nikdy nezklame ani nezradí, pokaždé se ho zastane a plně mu důvěřuje. Díky přátelství s Ralphem je chráněn před Jackem. Kdyby se ho Ralph nezastával, tak by se Jack choval mnohem agresivněji a s Piggym by bylo zacházeno mnohem hůř. Přátelství proto na ostrově hraje velmi důležitou roli. I Ralph

²⁸ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 122.

²⁹ Tamtéž, s. 123.

profituje z přátelství s Piggym, který ho podporuje, dává mu drahocenné rady a je obrovskou morální podporou. Ralph několikrát v roli vůdce něco neví a není si jistý, ale Piggy vždy slouží jako opora.

Pozitivní pocity, jako jsou láska a přátelství, je nejvíce schopný vyjádřit právě Ralph, který je velmi empatický a dokáže se vžít do pocitů druhých. Příkladem je situace, kdy dvojčata tvrdí, že obluda existuje a že ji zahlédli nahoře u ohně. Tímto tvrzením vystraší zbytek malých dětí. Ralph se dvojčatům nevysměje, ale vyslechne je. Zároveň si je vědom, jak strach ovlivňuje myšlení jeho i dětí, proto se zachová velmi racionálně a jde se společně se Simonem a Jackem podívat, zda příšeru nenajdou.

Pocit osamělosti pociťuje hlavně Ralph s Piggym, oba touží po odchodu z ostrova. Ralpa pocit samoty nejvíce zasáhne po smrti jeho věrného rádce a přítele. Po ztrátě Piggyho i dvojčat je Ralph proti zbylým dětem úplně sám. Sam a Erik jsou nedobrovolně přijati do Jackova klanu a jsou nuceni lovit Ralpa. Musí poslouchat rozkazy, jinak by přišel nelítostný trest.

8.2.1 Ostrov

Ostrov je místem, které je absolutně izolované od okolního světa. Panensky čistá příroda tvoří kontrast se smrtí, která přichází na ostrov spolu s chlapci. Ostrov je velmi krásný, plný života a čisté vody, tmavá džungle a lesy však působí tajemně, až strašidelně. Klidné místo s krásnou přírodou se na konci příběhu změní ve spáleniště. Následující úryvek popisuje krásy ostrova.

„Out there, perhaps a mile away, the white surf flinked on a coral reef, and beyond that the open sea was dark blue. Within the irregular arc of coral the lagoon was still as a mountain lake – blue of all shades and shadowy green and purple. The beach between the palm terrace and the water was a thin bow-stave, endless apparently, for to Ralph’s left the infinity; and always, almost invisible, was the heat.“³⁰

Izolace od civilizace a absence dospělých, kteří dávají řád, začne na chlapce brzy doléhat. Bez společnosti, která udává řád psaných či nepsaných pravidel, jsou chlapci ztraceni. Díky Piggymu a Ralphovi si vytvoří svá pravidla, která musí všichni dodržovat.

³⁰ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 4.

Pravidla se týkají například vody, kterou smějí pít, nebo místa, kde mohou vykonávat své potřeby. Díky lastuře se daří chlapce přimět podřídit se pravidlům a dodržovat je. Lastura v dětech vyvolává respekt. Po smrti Piggyho a rozbití lastury přestanou pravidla existovat. Jediným, kdo určuje pravidla, je Jack.

Odloučení od zbytku světa se nejvíce líbí právě Jackovi, užívá si lovení a čas strávený na ostrově vnímá jako hru a zábavu. Jedním z momentů, kdy se začne chovat agresivně a pudově, je pomalování si obličeje. S maskou na obličeji má pocit, že je někdo jiný. Masku mu dodává odvahu a sílu.

„He split the water and leapt to his feet, laughing excitedly. Beside the mere, his sinewy body held up a mask that drew their eyes and appalled them. He began to dance and his laughter became a bloodthirsty snarling. He capered towards Bill and the mask was a thing on its own, behind which Jack hid, liberated from shame and self-consciousness. The face of red and white and black, swung through the air and jiggled towards Bill.“³¹

Jackova skupina přináší záruku zábavy, jídla, vody a z toho vyplývající pocit jistoty a bezpečí. Kvůli skupinovému tlaku se děti v této skupině začínají chovat necivilizovaně. Pomalování chlapci, kteří jsou součástí tohoto klanu, postupně ztrácí sebekontrolu a zodpovědnost za sebe sama. Přestávají ručit za své činy a stávají se absolutně poddaní rozkazům svého „náčelníka“.

Ralph odloučení od otce a civilizace nese těžko, stýská se mu. Nechce být na ostrově a dělá vše proto, aby se z ostrova dostal pryč. Vadí mu nedodržování pravidel. Dlouhodobé odloučení od společnosti se projevuje na vzhledu i v chování chlapců. Vypadají velmi neupraveně, chodí nazí, nebo v obnošených roztrhaných věcech. Mají dlouhé nehty a vlasy, špinavá těla. Přerostlé vlasy jim padají do očí a někteří z nich mají pomalované tváře. Ralph si například začal kousat nehty až na živé maso, nepamatuje si, kdy s tímto zlovykem začal, ani, že by ho někdy v minulosti měl. Dalším znakem probouzejícího se divoštství v chlapcích a odloučení od civilizace jsou primitivní kmenové tance, které provádějí kolem ohně na oslavu lovu.

³¹ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 66.

Izolované prostředí ostrova na děti působí negativně. Některým dětem dává pocit svobody, mohou si dělat, co je jim zachce. Ostatním naopak civilizovaná společnost velmi chybí, začínají se chovat velmi divoce, a to i proti své vůli. Svým agresivním chováním vůči sobě a ostatním zrcadlí okolní svět, který je ve válce.

9 Téma násilí a manipulace

Krutost, násilí a manipulace se objevují v obou analyzovaných románech. Milan Nakonečný popisuje agresivní chování jako obvyklou reakci na situaci frustrace, **agresivní chování** má podle něj několik forem: „*formu ‚vzteklou‘ a nepřátelskou (hostilní), směřující k poškození druhé osoby či k jejímu zničení (poškození může být fyzické nebo symbolické, např. poškození osobní pověsti a cti pomluvou), nebo může mít formu instrumentální, kdy vstupuje bez doprovodných afektů a nepřátelských postojů jako druh sociální techniky, jejímž účelem je někoho ovládnout, k něčemu ho donutit, prosadit se a podobně.*“³² Podle Nakonečného je rozdíl mezi „vzteklou agresí“ a „instrumentální agresí“ v míře naučenosti, zatímco „vzteklá agrese“ má pudový základ, „instrumentální agrese“ je zcela naučená. Pro obě formy agrese se stává společným jmenovatelem útok, jehož zdrojem je frustrace. Cílem je poškození nebo likvidace objektů agrese, jejich vlastnictví a symbolů, ale i vytváření fyzických a psychických překážek. „Instrumentální agrese“ může být v jednotlivých případech útok, druh taktiky či strategie k dosažení či získání něčeho u druhých lidí. „*Pokud jde o spor, zda agrese je vrozená, nebo naučená, mnoho autorů se kloní k názoru, že existuje jak vrozená, tak i naučená agrese.*“³³

Jako zvláštní formu agrese popisuje Milan Nakonečný vandalismus, jenž lze definovat jako poškozování či ničení objektů, které jsou považovány za symboly nenáviděných lidí nebo institucí. Překážky vyvolávají frustraci, která vede k agresi. Ta nemusí být jen vnější a fyzická, mohou to být zákazy či vlastní zábrany jedince a předmětem agrese se může stát i jedinec sám. V tomto případě jde o autoagresi, která může vést i k sebevražednému chování.

Agrese nemusí mít vždy jen negativní konotaci. Nakonečný uvádí, že určitá míra agresivity je zapotřebí k sebeprosazení a k boji za hodnoty, které jedinec uznává. Takový boj je v životě každého nevyhnutelný. Pokud jsou při tomto boji respektována práva jedince a jeho důstojnost, mluvíme o agresi s asertivitou, která je nezbytná pro zdravé sebeprosazování a která je podmínkou sebeúcty a ochrany osobních hodnot. Mnohem

³² NAKONEČNÝ, M., *Psychologie osobnosti*, Praha: Academia, 2009, s. 121.

³³ NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*, Praha: Academia, 1999, s. 238.

horší než lidé, kteří si vybíjejí svou agresi na ostatních, je absence agrese na pravém místě a ve správný čas, například při ohrožení svobody slova nebo svobody samotné.

Za protiklad agrese můžeme považovat **prosociální chování**, které „je projevem altruismu jako rysu osobnosti a vyznačuje se obětavostí, smyslem pro pomoc druhým a spoluprací; doprovodnými pocity jsou přátelství, láska k druhým lidem či lidstvu vůbec (humanitní postoje).“³⁴ Milan Nakonečný popisuje dílčí složky altruismu, kterými jsou spolupráce, poskytování pomoci, solidarita, podpora druhých bez ohledu na vlastní osobu, boj za práva slabých. Altruismus také může sloužit jako prostředek k získání moci a popularity. Naučený altruismus vyplývá z přijetí určitých společenských norem. Příkladem může být občanská odpovědnost či náboženská přikázání.

Šikana a ubližování

Michal Kolář ve své knize *Bolest šikanování* popisuje vzájemnou vazbu mezi agresorem a obětí. Terén tohoto nesvobodného vztahu je určen lidskou strategií skrýt svůj strach a využít strachu druhého. Tento způsob rozděluje jedince ve skupině na „silné“ a „slabé“. Ti „silní“ svůj strach skrývají tím, že ho vyvolávají u druhých. Od rozdělení na „silné“ a „slabé“ vzniká mezi oběma skupinami velmi pevná vazba. Každý „silný“ potřebuje svého „slabého“, aby se „silným“ mohl stát. Při pokročilých stádiích šikanování se může vzájemný vztah zvrhnout na závislost mezi agresorem a samotnou obětí. Agresor začíná šikanování vnímat jako „drogu“. Pokaždé chce víc, šikanování se pro něj stává adrenalinovým zážitkem, který chce opakovat zas a znovu, neboť je závislým. Opojen slastí, kterou ani není schopen pojmenovat, si neuvědomuje, že je postupně ovládán svým chtíčem. Stupňování brutality vede u oběti k prolomení křehké obrany vůči tělesné a psychické bolesti. Toto prolomení většinou u oběti vyvolá sebezničující síly, které jen napomáhají agresorovi. Oběť však může začít považovat agresora za kamaráda, a dokonce ho i obdivuje.

Pro pochopení šikany je potřeba si uvědomit, že se jedná o onemocnění celé skupiny. Michal Kolář upozorňuje, že šikanování není pouze záležitostí agresora a obětí.

³⁴ NAKONEČNÝ, M., *Psychologie osobnosti*, Praha: Academia, 2009, s. 123.

Jde o kontext určité skupiny s určitými vztahy. V tomto smyslu je šikana vždy poruchou celé skupiny.

Někteří odborníci považují agresory za psychopaty. Michal Kolář s tímto názorem zásadně nesouhlasí. Na základě svých mnohaletých zkušeností vyvrací tezi, že agresori jsou nemocní lidé. Agresory vnímá jako mimořádně egoistické a egocentrické jedince. Problém nevnímá na půdě psychopatologie, ale spíše jako problém duchovního rozměru a otázku morálky. Kolář dále uvádí: „*Samozřejmě, že samotná porucha duchovního a morálního vývoje nevede automaticky k týrání druhých. Aby se šikanování jako konkrétní forma antisociálního chování skutečně projevilo, je zapotřebí „souhry“ řady příčin a podmínek v oblasti dědičnosti, mozku a výchovného prostředí.*“³⁵

Michal Kolář po mnohaleté práci s agresory tvrdí, že se u nich vždy dala zaregistrovat nápadná, i když nereflektovaná krutost, tedy dobrý pocit z ubližování a ponižování oběti, a zároveň silná touha po moci. Můžeme tedy předpokládat, že hlavními motivy je krutost a touha po moci. K tomu, aby někdo začal ubližovat druhému, mohou být podle Koláře i další motivy:³⁶

Motiv upoutání pozornosti: agresor chce mít obdiv svého publika. **Motiv zabíjení nudy:** až po poznání šikany má agresor pocit, že teprve nyní začíná žít. Ubližování mu přináší mnoho příjemných pocitů. **Motiv žárlivosti:** agresor závidí oběti, a na základě nenávisti vykonává svou pomstu. **Motiv prevence:** agresor je v novém prostředí, a aby se vyhnul šikanování, které mohlo být v předešlém kolektivu, raději začne šikanovat sám. **Motiv vykonat něco „velkého“:** agresor může trpět neúspěchem v nějaké oblasti svého života a tímto způsobem si kompenzuje svůj neúspěch. Naopak získává pocit, že je v něčem dobrý, že se mu daří.

9.1 I'm the King of the Castle

V průběhu celého románu vnímáme všudypřítomné zlo. Nejvíce se projevuje v Edmundově neustálém týrání Charlese. Krutost není dětem cizí a není neobvyklá, nejslabší jedinec skupiny je vždy vyřazován. Navíc, jak je již zmíněno výše, zdravá agrese

³⁵ KOLÁŘ, M., *Bolest šikanování*, Praha: Portál, 2001, s.78.

³⁶ Tamtéž, s. 85-86.

může pomoci k sebezprosažení a hájení vlastních hodnot. Dítě však musí být naučeno i hodnotám lásky a morálky. Obě tyto složky u Edmunda selhávají.

Edmund je dítě, které nezažilo mateřskou lásku, matka mu zemřela, když byl ještě malý. Otec je natolik zakomplexovaný, že není schopný svého syna milovat a dát mu kvalitní rodinné zázemí. Podle Koláře většina agresorů projevuje citovou deprivaci. Pro rodinu agresora je typická absence morálních a duchovních hodnot. Braní ohledů na slabé je v rodině vnímáno jako něco malicherného. Můžeme pozorovat, že Edmund postrádá morální i duchovní hodnoty, protože nemá nikoho, kdo by mu tyto hodnoty předal.

Edmund si zprvu šikanování zkouší, spíše Charlese testuje, postupně se mu to začíná líbit a později je závislý na opojném pocitu moci, což popisuje i Milan Nakonečný.³⁷ Edmund má k šikaně důvodů několik, hlavní skutečnost je, že nechce nikoho ve „svém“ domě. Vzhledem k tomu, že nemá žádné přátele, má pocit, že se mu něco daří. Pocit úspěchu zažívá jen díky projevenému násilí. Dalším motivem je nuda, Warings je na odlehlém místě a Edmund týráním „zabíjí“ svůj čas. Vzhledem k tomu, že se mu nevěnuje otec ani nová náhradní matka, má Edmund mnoho volného času, aby mohl vymýšlet, jak bude Charlese trápit. Sám Charles o Edmundovi říká, že je inteligentní a vynalézavý trýznitel. Žádný Edmundův krok není nahodilý, ale promyšlený a chytrý. Edmund Charlese šikanuje nenápadně, dospělí si ničeho nevšimnou, naopak mají pocit, že se chlapci sbližují. Navíc jediný, kdo projevuje známky nenávisti před rodiči, je Charles, který neustále své matce říká, že Edmunda nesnáší, a upozorňuje na opakované ubližování i na Edmundovo přetvařování před rodiči.

Jak již bylo řečeno, šikana je onemocnění skupiny. V tomto případě můžeme vidět, že nečinnost a apatie dospělých napomáhá nepřímo Edmundovi v jeho zlých úmyslech. Kdyby rodina, malá sociální skupina, fungovala, jak měla, jistě by si matka všimla varovných signálů, které byly vysílány Charlesem směrem k její osobě. Šikana není jen o vztahu agresora a oběti, jde i o okolí. Na základě této teze můžeme vinit matku Charlese a otce Edmunda za zásadní tragické rozhodnutí, které se Charles rozhodl udělat na konci příběhu.

³⁷ Viz. úvod kapitoly.

Charles je dítě bez otce, u kterého se projevuje prosociální chování: má rád ostatní, dokáže projevit lásku, je schopen spolupráce. Zároveň u něj můžeme pozorovat naučený altruismus v podobě náboženského přikázání. Charlesova matka nutí syna, aby šel do nemocnice podívat se na Edmunda, návštěva kamaráda by podle ní udělala Edmundovi radost. Charles reaguje takto: „*Look, Hopper is not my friend at all, I hate Hooper, I keep on telling and telling you. He's baby and a bully and I hate him, I wish I'd never seen him in my life, I wish he had been dead.*“³⁸ Poté jde Charles do kostela a modlí se, aby ho Bůh nepotrestal za tato slova. Říká Bohu, že se snaží svých pocitů litovat, i když jich ve skutečnosti vůbec nelituje a Edmunda by už nejraději nikdy neviděl.

9.1.1 Charles jako oběť

Napsat definici oběti není vůbec lehký úkol. Michal Kolář, vycházející ze své praxe, píše, že nejsilnějším faktorem, kterým oběti přitahují agresory, je jejich viditelná bojácnost a zranitelnost. Oběti, na rozdíl od agresorů, při střetu ztrácejí hlavu, propadají panice, hrůze, výčitkám a přehnané sebekritičnosti. Nezáleží na fyzickém vzhledu, ale na psychické pevnosti. Někdy může menší šikanovat většího. Edmund dobře ví o strachu, který si Charles přinesl s sebou na Warings, a rád ho využívá. Sám Edmund není nebojácný, také má své obavy, věci, kterých se bojí, ale potlačuje svou úzkost díky tomu, že vyvolává pocity strachu u Charlese. Zajímavým faktem je, že fyzicky je lépe vybavenější Charles, je vyšší než Edmund. V šikanování však nejde o vzhled, ale o psychickou sílu.

Rodinné zázemí „typické“ oběti vypadá dle Koláře takto: častý výskyt nadměrně ochranné a pečující matky. Otec chybí a v blízkosti se nevyskytuje žádná mužská postava, se kterou by se dítě mohlo identifikovat; možný nový přítel matky se ve výchově neangažuje. Další variantou jsou neurotické rodiny, kde členové rodiny trpí nejistotou, poruchou sebehodnocení, sebevědomí a trpí úzkostí. Některé oběti popisují své rodiče jako nepřátelské, tvrdé a kritizující. Charles podle popisu Michala Koláře zapadá do role „typické“ oběti. V okolí nemá žádný mužský vzor, ke kterému by mohl vzhlížet. Matka, trpící nejistotou, není schopna utvořit stabilní a jisté rodinné zázemí. Charlesův vztah s matkou je špatný a Charles matku vnímá jako nechápající a kritickou. Charlese často

³⁸ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 149.

nespravedlivě potrestala za něco, za co nemohl, nebo za něco, co dokonce ani neudělal (nestrčil do Edmunda, takže kvůli němu nebyl Edmund zraněný).

Charles dlouho snáší Edmondovo trýznění a takzvanou „poslední kapkou“, která ho přivede k tak závažnému rozhodnutí, jako je sebevražda, je svatba matky s panem Hooperem a ztráta přítele Fieldinga. Ani Edmund není ze svatby nadšený, reaguje velmi podrážděně. Následující úryvek zachybuje Charlesovy pocity při Edmondově reakci na svatbu rodičů.

„He realised that it was Hooper who was angry, Hooper who minded about it. He had never wanted them to come here, to his house. On the first day, he had sent down that note ‘I didn’t want you to come here.’ And now they were to stay, and he was powerless to stop it, his house would be their house. Kingshaw thought, I ought to be glad because he minds. But there was nothing at all. He felt alone inside himself.“³⁹

Charles se cítí osaměle a prázdne, v noci se však vzbudí a uvědomí si, že svatba je skutečností. Charlesovi dochází, že od svatby až do konce jeho života bude muset snášet Edmondovo ubližování. Při této představě se celý roztřese. Nejhorší pro Charlese je představa domu, nesnáší tmavé pokoje, starý nábytek a výstavu mrtvých mūr. Pomyšlení na všechny tyto věci mu nahání hrůzu. Jednou z okolností, která se také změní, je fakt, že matka již nadále nebude ve svém pokoji, ale bude sdílet pokoj s panem Hooperem. Charles má pocit, že tím matku definitivně ztratí.

Druhá bolestná skutečnost, která má vliv na Charlesovo rozhodnutí, je již zmíněná ztráta kamaráda. Zatímco byl Edmund v nemocnici, Charles se v kostele seznámil s Fieldingem. Návštěvy na přítelově farmě ho činily šťastným a dávaly mu naději a sílu. Charles si na farmě hrál se zvířaty. Farma byla plná života (příkladem je narození telete), a proto tvoří protiklad s usedlostí Warings, kde se nachází osamělost, bolest a smrt.

Matka bez Charlesova vědomí pozve Fieldingovu matku s Fieldingem na Warings. Charlesova reakce je následující: *„I don’t want Fielding to come to tea here. I don’t want him to come at all.“⁴⁰* Z Charlesových slov můžeme vycítit, jak moc si chce nechat svého kamaráda pro sebe. Za žádnou cenu si nechce s Fieldingem hrát na Warings. Je to jeho

³⁹ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 181.

⁴⁰ Tamtéž, s. 184.

kamarád, kterého si sám našel, nechce se o něj dělit s Edmundem. Při návštěvě Fieldinga Edmund záměrně vybere místa, která jsou pro Charlese nepříjemná, „red room“ a půdu. Před Fieldingem se Charlesovi vysmívá kvůli jeho strachu, který má z návštěvy těchto míst. Fielding se cítí nejistě a panující atmosféra mu nepřipadá přátelská, proto raději navrhne změnit prostředí a jít se společně podívat na nový traktor k nim na farmu. Charles nechce jít. „*He wouldn't go there again, now. Hooper could go. He didn't care about Fielding, none of it belong to him any more.*“⁴¹ Má pocit, že na celém světě nemá nikoho, komu může věřit. „*He wanted to go, more than anything he wanted to go, because he wanted it to be as it was before. But it wouldn't be. That was gone.*“⁴² Jeho poslední naděje je mu vzata Edmundem. Snaha izolovat Charlese od jediného přítele dává Edmundovi pocit moci a upokojení. Pokus izolovat svou oběť se mu podaří, protože na farmu odchází bez Charlese, i když je to Fieldingovi velmi líto.

9.1.2 Charlesova smrt

U vysokého stupně šikanování jsou následky velmi závažné. Nezřídka se u oběti objeví nespavost, bolesti zad i břicha, dušnost, strach o život, úzkost. V nejhorších případech oběť najde únik ze situace v sebevraždě. Kolář uvádí, že u nás, v České republice, se takové případy nevyskytují, v poslední době se však začínají objevovat. Tento tragický konec šikany je však těžko prokazatelný. Těžko říci, zda si po smrti Charlese matka uvědomí, že syn trpěl a byl Edmundem šikanován. Na konci románu při pohledu na mrtvé tělo si je Edmund vědom, že je to jeho vina. Místo pocitu provinění však cítí pocity libosti.

Ráno v osudný den Charles najde vzkaz od Edmunda: „*Something will happen to you, Kingshaw.*“⁴³ Touto zprávou se Charles ujistí, že jeho noční můra se stane skutečností, pokud něco neudělá. Rozhodne se odejít z domu. Před vstupem do vody se celý vysleče a věci si úhledně složí do komínku. Poté vstupuje do ledové vody. „*For a second, he hesitated, part of his mind starting to come awake. And then he thought of everything, of what else would happen, he thought of the things of Hooper had done and*

⁴¹ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 190.

⁴² Tamtéž, s. 190.

⁴³ Tamtéž, s. 193.

*what he was going to do, of the new school and the wedding of his mother.*⁴⁴ V ukázce je možné vidět strach z budoucnosti, která je plná vyhlídek utrpení a zla.

Na smrt Charlese můžeme nahlížet z více pohledů. Charlesovo rozhodnutí skoncovat se svým životem je výsledkem Edmundovy agrese, ale i zoufalé agrese Charlese vůči sobě samému: jeho frustrace z neschopnosti okolí mu pomoci vede k tomu, že pomocí sebezničujících sil napomáhá agresorovi ke splnění jeho cíle, odstranit z Warings vetřelce. Charlesova smrt je ale hlavně výsledkem lhostejnosti a sobectví dospělých, kteří odmítají vidět skutečnost takovou, jaká doopravdy je, podporují to, co je v Edmundovi nejhorší, a umožní, aby převládlo násilí.

9.2 Lord of the Flies

Násilí je v románu po celou dobu příběhu. Ztělesněním slova násilí je Jack samotný. Jackův zlý charakter byl již zmíněn. Vůči Ralphovi cítí nenávist, kterou můžeme vidět i v následující ukázce. „*I'm going up the mountain.*“ *The words came from Jack viciously, as though they were a curse. He looked at Ralph, his thin body tensed, his spear held as if he threatened him.*⁴⁵ Nenávist, již cítí k Ralphovi, se vystupňuje do takové míry, že ho chce zabít.

U Jacka můžeme pozorovat krutost a dobrý pocit z ubližování druhým a zároveň velmi silnou touhu po moci. Odmítá poslouchat jakákoli pravidla, která nevymyslel on sám. Pravidla, která navrhuje, jsou vždy spjata s následným potrestáním za porušení. Sám Jack porušuje dokonce i základní lidská práva. Příkladem je odcizení Piggyho vlastního majetku, dioptrických brýlí. Jack si dobře uvědomuje, jaké následky tento čin bude mít, přesto brýle vezme, což svědčí o jeho krutosti. Piggy se po ztrátě brýlí stává absolutně závislým na svém okolí.

Být vedoucí skupiny je Jackova silná vnitřní potřeba, kterou se snaží za každou cenu naplnit. Podle Michala Koláře je mnoho motivů, proč agresor začal ubližovat někomu jinému.⁴⁶ Jack se může chovat agresivně, aby upoutal pozornost a byl zajímavý. Dalším motivem je motiv vykonat něco „velkého“. Jako čtenáři se nedozvíme, z jakého

⁴⁴ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 195.

⁴⁵ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 131.

⁴⁶ Viz. úvod kapitoly.

rodinného zázemí Jack pochází, je tedy možné, že si na ostrově kompenzuje neúspěch ze života před ztroskotáním.

Jack používá manipulaci ke zvrácení skupinové dynamiky ve svůj prospěch. Chlapcům slibuje zábavu a hru, pokud budou s ním ve skupině. Existence příšery se mu hodí, může tak děti strašit a zároveň tvrdit, že on jediný je ochrání. Agresorovy metody k získání moci mohou být různé, Kolář popisuje metodu psychické manipulace. U takové metody agresor nenásilně přesvědčuje svou oběť a manipulativně ji řídí k nesvobodnému rozhodnutí. Jedinci si nechávají odejmout svobodnou volbu rozhodování, aniž by si toho byli vědomi. V poslední kapitole je vidět nesvoboda chlapců, kteří se přidali k Jackovi. On je jediný vůdce, který rozdává rozkazy, jejich role a povinnost je uposlechnout.

Kolář popisuje agresora jako jedince s absencí morálních a duchovních hodnot. Jediný nábožensky založený člověk v celém příběhu je Ralph. U Jacka je tedy možné pozorovat absenci morálních hodnot a soucitu s druhými. Michal Kolář popisuje skutečnost, která ho zarazila při setkání s agresory: „*Tito mladí lidé neměli žádné vědomé pocity viny, netrápili se skutečností, že někomu ublížili, a zasloužený trest vnímali jako křivdu.*“⁴⁷ Tito jedinci postrádají náhled na nemorálnost svého chování. Kolář dochází k závěru, že původ morální slepoty má zdroj v sobecké a sebestředné orientaci. Jacka lze charakterizovat jako vysoce sobeckého jedince s touhou po moci, bez schopnosti soucitu s druhými.

9.2.1 Piggy jako oběť

Piggy s Jackem tvoří kontrast. Piggy si zachovává své civilizované zvyky, jako je dodržování slibu, pravidel, a představuje tedy autoritu. Jack naopak vše porušuje a ničí, představuje tedy dezorganizovanost či anarchii.

V následující ukázce mluví Piggy o svém vztahu s Jackem takto. „*I'm scared of him' said Piggy, ,and that's why I know him. If you're scared of someone you hate him but you can't stop thinking about him. You kid yourself he's all right really, an' then when you see him again: it's like asthma an' you can't breathe.*“⁴⁸ Vztah, který je mezi Piggym a

⁴⁷ KOLÁŘ, M., *Bolest šikanování*, Praha: Portál, 2001, s. 76.

⁴⁸ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 101.

Jackem, je rovný vztahu agresora a jeho oběti. Michal Kolář⁴⁹ popisuje tento vztah jako velmi úzký. Piggy se Jacka bojí a musí na něj neustále myslet. V jeho přítomnosti se necítí dobře a bojí se jeho agresivního chování, Jack dokonce Piggyho několikrát uhodil.

Poté, co se Jack urazí kvůli znovuzvolení Ralpa a odejde ze skupiny, je Piggy jediný, kdo má z jeho odchodu upřímnou radost. Nebude se už muset bát urážek a fyzických útoků. Z euforie dokonce začne nosit dřevo na založení nového ohně a uklidňuje ostatní, že bez Jacka bude vše snazší. Podle zkušeností Michala Koláře mohou být oběti děti, které vyrůstají bez mužského vzoru s přehnanou až upjatou mateřskou péčí. Piggy sice rodiče nemá, ale je možné pozorovat náznaky, že je rozmazlován svou tetou. Terčem posměchu se stává také kvůli své váze, která ho odlišuje od ostatních dětí.

9.2.2 Smrt

Strach ze smrti a násilí je viditelný při prvním lovu prasete, kdy děti prase nechaly utéct. I Jack byl při tomto lovu zaskočený a na zabít prasete se necítil připravený. Jack si uvědomí, co se stane po dopadu nože do živé tkáně prasete. Odpověď na Ralphovu otázku, proč prase nebodl, byla zřejmá. „*They knew very well why he hadn't: because of the enormity of the knife descending and cutting into living flesh; because of the unbearable blood.*“⁵⁰ Zprvu se Jack tohoto způsobu agrese bojí, postupem času ho však začne vyhledávat a lov se stane jeho vášní.

Na ostrově je čtenář konfrontován se smrtí tří dětí, malého chlapce se znaménkem na obličeji, Simona a Piggyho. Zajímavým faktem je, že smrt zvířete není v románu popsána tak detailně, jako vražda člověka.

Malý chlapec zmizí během velkého nekontrolovatelného požáru, který je založen dětmi. Po požáru se Piggy ptá, kde chlapec je, a „*the crowd was as silent as death.*“⁵¹ Vzhledem k tomu, že se chlapec již více v románu neobjevuje, je zřejmé, že zahynul při požáru. Jeho smrt je následkem nerozumného chování chlapců.

Simon se stal neplánovanou obětí rituálního tance, kterým děti oslavovaly zdařený lov prasete. Smrtí chlapce, který byl vždy milý, nikomu neublížil a dokázal se

⁴⁹ Viz. úvod kapitoly.

⁵⁰ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 29.

⁵¹ Tamtéž, s. 47.

zastat slabších, odchází z ostrova pravda a naděje. Po tomto činu je zřejmé, že zlo opravdu není v džungli, ale jsou jím chlapci sami.

Tragicky ukončený je i život Piggyho. Roger na něj shodí kámen, i když ví, že Piggy nemá brýle a nemůže se ubránit či uhnout. Zatímco Jack a Ralph spolu „bojují“ jako sobě rovní, Roger využije Piggyho handicapu, což vypovídá o jeho zlém a zákeřném charakteru. Útočí navíc zbaběle z úkrytu, kdy jemu samotnému nehrozí žádné nebezpečí. Tato vražda je důsledkem absencí pravidel a řádu, podle kterých by se chlapci řídili. Po smrti Piggyho Jackův klan kompletně odmítne civilizované hodnoty a členové se stávají primitivními lovci, jejichž cílem je ulovit a odstranit Ralpa. Piggyho tragická smrt je popsána v knize takto.

„Piggy, saying nothing, with no time for even a grunt, travelled through the air sideways from the rock, turning over as he went. The rock bounded twice and was lost in the forest. Piggy fell forty feet and landed on his back across that square, red rock in the sea. His head opened and stuff came out and turned red. Piggy’s arm and legs twitched again in a long slow sigh, the water boiled white and pick over the rock; and when it went, sucking back again, the body of Piggy was gone.“⁵²

⁵² GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 200-201.

10 Motivace chování

Milan Nakonečný v úvodu své knihy *Motivace lidského jednání* uvádí, že základním úkolem psychologie vždy bylo a bude vysvětlit, proč se lidé chovají tak, jak se chovají. Jedná se však o problematický a nelehký úkol. Jakákoli psychologická pomoc člověku musí vycházet z poznatků o motivaci lidského chování, neboť snaha o změnu předpokládá poznání příčin toho, co má být změněno. Česká psycholožka Alena Plháková tvrdí, že mnohé pohnutky a cíle lidského chování jsou nevědomé nebo si je jedinec uvědomuje pouze částečně. Přestože v motivaci lidského chování dominuje jediná pohnutka, většinou má chování několik různých příčin. Jako příklad různých důvodů chování uvádí Plháková usilovné studium, jehož motivací „*může být zvědavost, touha po dosažení úspěchu, snaha o zvýšení sebehodnocení nebo kompenzace pochybností o sobě samém, případně kombinace všech těchto pohnutek.*“⁵³

Sociální motivy, podle Plhákové, regulují a ovlivňují mezilidské vztahy i jejich prožívání. Základní sociální motivy se projevují ve všech lidských kulturách, mohou mít však různý rozsah. Velmi zajímavý a důležitý sociální motiv je potřeba moci, která se projevuje snahou řídit či ovládnout společenské dění a chování druhých. V některých případech se může jednat o získání přístupu ke zdrojům bohatství. Podle Aleny Plhákové mnoho lidí usiluje o získání vysoké sociální pozice a s ní spojeného vlivu, nebo přímo o ovládnutí svých blízkých. Lidé s potřebou moci se obklopují věcnými odznaky prestiže, jakými jsou drahé mobilní telefony, kreditní karta nebo drahá auta. Snaží se zvýšit svou reputaci, k čemuž patří i tendence prezentovat se jako vzorný manžel a vynikající otec. Celkově mají tyto lidé tendence nechat se pohltit pocitem vlastní důležitosti a být poněkud narcističtí.

Plháková dále uvádí: „*Podle Wintera se potřeba moci manifestuje různými způsoby a v závislosti na tom, zda se v průběhu socializace u člověka vytvořil pocit zodpovědnosti.*“⁵⁴ Jedinci s nízkou zodpovědností vyjadřují své mocenské pohnutky zejména agresivitou, sexuálním zneužíváním, alkoholem a drogami. Naopak lidé, kteří mají vysokou míru zodpovědnosti, se projevují laskavě a jsou považováni za pozitivní autority, které usilují o

⁵³ PLHÁKOVÁ, A., *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003, s. 320.

⁵⁴ Tamtéž, s. 382.

společenské dobro a prestiž. Potřebu moci nelze hodnotit pouze negativně, společnost potřebuje zodpovědné vedoucí, kterým jde o dobro společnosti.

10.1 I'm the King of the Castle

Edmundovy motivy chování pramení z absence lásky a absence pevného citového vztahu s otcem. Role jedináčka mu vyhovuje, ve „svém“ domě nechce tolerovat nevlastního bratra, ani kohokoliv cizího. Tento fakt má za následek skutečnost, že se Edmund chová k Charlesovi a jeho matce jako k vetřelcům. Charlesovi již první den příjezdu dá najevo svůj postoj k jejich pobytu na Warings: „*I DIDN'T WANT YOU TO COME HERE' was written.*“⁵⁵

Edmund touží po moci a snaží se Charlese ovládat. Moc mu přináší opojný pocit a pocit úspěchu. Vzhledem ke ztrátě matky, která dítěti poskytuje lásku, něhu a zázemí, Edmund není schopný hlubších citů. Zároveň postrádá pozitivní vzorce chování u dospělých, které jsou pro dítě důležité. Absence pozitivních vzorů a mateřské lásky může být motivem Edmundova krutého a necitlivého chování. Proces socializace neproběhl dobrým směrem, proto u něho nemůžeme nalézt pocit zodpovědnosti, jak popisuje Alena Plháková.⁵⁶ Kvůli nízké zodpovědnosti Edmund demonstruje svou touhu po moci agresí. Jeho touha po prosazení je extrémní. Vzhledem k tomu, že nemá žádné kamarády, na kterých by svou moc mohl uplatňovat, vybíjí si své mocenské pohnutky vybíjí na blízkých, zvláště na Charlesovi.

Citově chladné chování pana Hoopera je možné vysvětlit jeho nezdary v dětství a v předešlém manželství. Hlavní motivy jeho chování jsou strach ze samoty, což je jedním z důvodů, proč si na Warings přivedl paní Kingshawovou, a citový chlad, který není schopen překonat ani ve vztahu ke svému synovi. Následující úryvek prozrazuje strach ze samoty, po těchto myšlenkách se pan Hooper rozhodne vzít si paní Kingshawovou za manželku, přičemž sňatek není z lásky, ale ze strachu z osamělosti.

„The idea that she might not, after all, be intending to stay at Warings, the idea of living once again in his house with only the unappetizing cold meal left by Mrs Boland,

⁵⁵ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 11.

⁵⁶ Viz. úvod kapitoly.

*and the memories of his own childhood, to occupy him, shocked Mr Hooper out of his indecision.*⁵⁷

Pan Hooper není dobrým vzorem pro své dítě. Sám není úspěšný, nemá stejně jako Edmund žádné přátele. Touha po moci je také viditelná. Závislost paní Kingshawové ho těší a dává mu pocit převahy, který ho dělá šťastným. Následující ukázka reflektuje pozitivní pocity pana Hoopera ze své vlastní důležitosti. „*Now, Mr Hooper sat and thought about Mrs Helena Kingshaw, in this house, in the room upstairs, thought of the pleasure of her company, the pride and satisfaction it gave him to see how relieved she was to be here.*“⁵⁸

Charlesovo chování je motivováno strachem a přecitlivělostí, které jsou způsobeny absencí mužské vzoru. Charles, stejně jako Edmund, nemá ve svém okolí kladné vzorce chování, což u něj vyvolá pocity samoty a zoufalství. Charles má pocit zodpovědnosti, který je dle Plhákové⁵⁹ závislý na procesu socializace. Vysoká míra zodpovědnosti se u něj projevuje laskavostí a absencí nezdravé agrese.

Paní Kingshawová se chová vůči panu Hooperovi velmi submisivně. Motivy jejího chování pramení z finanční tísně, která ji a syna před příchodem na Warings trápila. Nově nalezený domov si snaží udržet za každou cenu. Chladné chování paní Kingshawové vůči svému synovi vychází z potřeby zajistit primární biologické potřeby, kterými jsou stabilní bydlení a obživa. Utrpení svého dítěte nechce vnímat kvůli strachu ze ztráty bydliště. Následující ukázka se odehrává po návratu Edmunda z nemocnice. Edmund svedl svůj pád na Charlese, ten si připadá ztraceně a zoufale, chce odejít z domu, navštívit svého přítele Fieldinga, a vyhnout se tím povinnému trávení času s Edmundem. Při svém odchodu se setká s matku, sám vnímá změny v matčině chování a vidí její snahu zavděčit se panu Hooperovi.

„Where are you going, dear? “ He stood still, not moving his hand from the knob.

„Charles? I asked you a question, didn't I?“

⁵⁷ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 179.

⁵⁸ Tamtéž, s. 179.

⁵⁹ Viz. úvod kapitoly.

*She spoke differently, now, he thought, there was a new sharpness and impatience, as though she had decided to change her way of dealing with him. It would be Mr. Hooper, he knew, she would be doing it to please him.*⁶⁰

Charles matčin chlad vůči sobě vnímá jako zradu.

10.2 Lord of the Flies

Jackovo chování je motivováno touhou ovládat své okolí a mít nad ním absolutní moc. Podle psycholožky Plhákové se takoví lidé horlivě snaží zvýšit svou reputaci a prezentovat se pouze v dobrém, aby svému okolí ukázali svou výjimečnost.⁶¹ Tento jev můžeme pozorovat i na Jackově chování. Jack se neustále vychloubá svými loveckými schopnostmi, přičemž ostatní děti přesvědčuje, že on je ten správný vůdce a jedině on by měl o všem rozhodovat.

Je pohlcen pocitem vlastní nadřazenosti a důležitosti natolik, že není schopný spolupracovat s kýmkoliv jiným. Není ochotný podřídit se a poslouchat rozkazy. Ralph jakožto vůdce Jackovi vadí z prostého důvodu – vedoucím skupiny by měl být Jack sám. Vzhledem k tomu, že dle Jackova mínění není Ralph tak dobrý lovec a jen diskutuje, nemá právo být v čele skupiny. Při druhé volbě vedoucího se Ralph snaží co nejvíce očernit a sám sebe vychválit, aby chlapci zvolili právě jeho. Na shromáždění Jack Ralph kritizuje za to, že není dobrý šéf, neumí lovit a jen svolává shromáždění. V následující ukázce můžeme vidět, jaké další věci Jack Ralphovi vyčítá.

„He’s a coward himself.“

For a moment he paused and then went on.

„On top, when Roger and me went on – he stayed back.“⁶²

Jack všechny tyto argumenty používá z jasného důvodu, a to očernit, znemožnit Ralph a stát se vůdcem. Touha po moci je natolik silná, že se nebojí bojovat i neférovým způsobem, jako je manipulace i lhaní.

⁶⁰ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s.166.

⁶¹ Viz úvod kapitoly.

⁶² GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 138-139.

Po vytvoření své vlastní skupiny si Jack užívá opojný pocit moci, nechává se nazývat vůdcem, jako jediný dává příkazy, které musí všichni uposlechnout pod pohrůžkou trestu. „*See? They do what I want.*“⁶³ Tuto větu vítězoslavně pronese Jack směrem k Ralphovi poté, co chlapci svážou dvojčata Sama a Erika na jeho pokyn. Tímto aktem chce dokázat, jakou moc drží ve svých rukou a dává Ralphovi jasně najevo, kdo je nyní vedoucí. V následující ukázce můžeme pozorovat absenci lítosti z kruté smrti Piggyho a zároveň upevnění moci.

„See? See? That’s what you’ll get! I mean that! There isn’t a tribe for you any more! The conch is gone – “

He run forward, stooping.

„I’m Chief!“⁶⁴

Pocit zodpovědnosti a starost o druhé v Jackově chování nenalezneme. Jak uvádí Plháková⁶⁵, zodpovědnost je úzce spojena s procesem socializace. O Jackově dětství se nedozvíme téměř nic, kromě informace, že navštěvoval pěvecký kroužek, proto nelze usoudit, jakým způsobem proběhl proces socializace v jeho případě. Nicméně, Jack kvůli své nízké zodpovědnosti demonstruje své mocenské touhy silou a agresí. Tento fakt můžeme například pozorovat na neustálém trápení Piggyho, na němž si velice často dokazuje svoji převahu a sílu.

Vysokou míru zodpovědnosti a laskavosti můžeme naopak pozorovat v Ralphově chování. Díky těmto atributům působí jako pozitivní autorita. Pro děti je přirozené následovat Ralpha jako vůdce skupiny a dobrovolně si dvakrát zvolí právě jeho jako člověka, kterého chtějí poslouchat.

Ralph také touží po moci, ale z jiného důvodu, nežli Jack. Ralph se chce za každou cenu dostat z ostrova a vzhledem k tomu, že je z dětí nejuvědomělejší, přebírá roli vedoucího a snaží se vést skupinu tak, aby byli všichni zachráněni. Ralphova touha po moci není sobecky v jeho prospěch, jako je tomu u Jacka, ale naopak – Ralph usiluje o

⁶³ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 199.

⁶⁴ Tamtéž, s. 201.

⁶⁵ Viz úvod kapitoly.

dobro všech. Tuto formu touhy po moci Alena Plháčková⁶⁶ vidí jako potřebnou pro dobro celé společnosti, takoví jedinci jsou v každém lidském společenství nepostradatelní.

Tato pozitivní tužba po moci je spojena s vysokou mírou zodpovědnosti, která Ralphovi rozhodně nechybí. Příkladem může být jeho starost o mladší děti. Záleží mu na nich, dbá, aby se měli v noci kam schovat před deštěm. Když se chlapci chtěli vydat hledat příšeru a stmívalo se, Ralph nechtěl nechat Piggyho samotného s malými dětmi a poslal Simona, aby se k nim připojil. „*Someone’s got to cross the island and tell Piggy we’ll be back after dark.*“⁶⁷ Tato ukázka demonstruje, fakt že Ralphovo chování je motivováno pro dobro celé skupiny, roli vůdce chápe velmi zodpovědně.

⁶⁶ Viz úvod kapitoly.

⁶⁷ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 128.

11 Problematika komunikace a dialogu

Komunikace tvoří nedílnou součást lidského života. Milan Nakonečný vnímá komunikaci jako chování, které něco signalizuje a zároveň je určitým druhem poselství. Efektivní formou komunikace je dialog, tedy interakce, při které se lidé poslouchají, respektují a navzájem na sebe reagují. V dílech *I'm the King of the Castle* a *Lord of the Flies* můžeme pozorovat nefunkčnost, někdy i dokonce absenci této existenčně důležité činnosti, jakou je komunikace.

V románu Susan Hillové nenalezneme žádné postavy, které by společně byly schopny vést dialog. Ačkoli se Charles snaží, je jeho snaha zbytečná. Matka dialogu s Charlesem není schopna, pokaždé, když jí syn sděluje svá trápení, je bagatelizuje nebo začne mluvit o něčem úplně jiném. Jediný, s kým Charles může vést dialog, je kamarád z nedaleké farmy, Fielding, který se ovšem objevuje až v druhé části příběhu, a nakonec si jde hrát na farmu s Edmundem bez Charlese. Edmund se svým otcem komunikuje velmi zřídkka, a to z důvodu otcova nezájmu o svého syna. Oba chlapci nemají moc příležitostí ke komunikaci se svým rodičem. Dialog, který probíhá mezi Charlesem a Edmundem, je plný výhružek, nenávisti a zloby, což můžeme vidět v následující ukázce.

„Give it back.“

Hooper held it high above his head.

„I'll punch you, I'll get it off you, Hooper, you'd better give it me before I do.“

„You daren't touch me, I'm ill and I'm in bed, they'd hear you. You can't do anything at all to me.“⁶⁸

V Goldingově románu se odehrává mnohem více dialogů a celkově se více komunikuje, než-li v románu *I'm the King of the Castle*. Ralph, Piggy i Simon jsou schopni dialogu, jsou dobrými posluchači, navzájem se vyslechnou a vedou společně rozhovor. Jack naopak vnímá komunikaci jako tlachání, něco, co ho zdržuje od lovu. Na shromáždění si velice často bere slovo a skáče ostatním do řeči, aniž by měl v ruce lasturu. V ukázce můžeme pozorovat, jak jsou samotná lastura i diskuse pro Jacka naprosto zbytečné.

⁶⁸ HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014, s. 174.

„I got the conch –“

„Conch! Conch!“ shouted Jack, „we don't need the conch any more. We know who ought to say things. What good did Simon do speaking, or Bill, or Walter? It's time some people knew they've got to keep quiet and leave deciding things to the rest of us –“⁶⁹

Jak již bylo zmíněno ve třetí kapitole, komunikace má klíčovou roli pro zdravý vývoj identity jedince. Filozof Jaspers uvádí, že člověk nemůže nalézt sám sebe, dokud nevstupuje do komunikace, pouze vzájemná interakce s ostatními nám pomůže odhalit naše nitro. Zajímavým faktem je, že Jack i Edmund své násilné pudy projevují v nezdravé míře sebeprosazování se, avšak tímto aktem paradoxně přicházejí o svou vlastní individuální identitu. Oba manipulátoři přebírají roli agresora, jež dává člověku určité charakteristické vlastnosti. Přijetím těchto vlastností ztrácejí své vlastnosti původní. Lze tedy říci, že agresivním sebeprosazováním jedinec ztrácí sebe sama.

⁶⁹ GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011, s. 110-111.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat téma dětství, manipulace a násilí ve dvou románech, jejichž hlavními hrdiny jsou malí chlapci.

V románu *I'm the King of the Castle* můžeme pozorovat, jak dětství a nezdravé rodinné zázemí ovlivňuje člověka na celý život. Edmund nemá dobrý vztah s otcem, který sám neměl vřelé pouto se svým otcem, což je jedním z důvodů, proč je pro něj výchova syna tak složitá. Charles vyrůstá bez otce pouze s emociálně nestabilní matkou, s níž je velmi těžké navázat blízké citové pouto. Chlad, který Charles cítí vůči sobě ze strany matky, vnímá jako zradu. U obou chlapců můžeme pozorovat narušení základních funkcí rodiny, toto narušení vede k nezdravému vývoji. U Edmunda absence matky vyvolá krutost a chladnost vůči svému okolí, zatímco absence otce u Charlese vyvolá pocity slabosti a přecitlivělosti.

Oba dospělí v románu nejsou schopni vytvořit zdravé fungující prostředí a zároveň nejsou schopni porozumět dětskému světu, proto velmi často problémy svých dětí bagatelizují. Nepřirozená je již situace před jejich setkáním, kdy jejich „rodiny“ jsou omezeny na dva členy bez jakýchkoli kontaktů na další příbuzné. Děti i dospělí tak nemají žádnou zkušenost s fungováním skupiny. V nové, čtyřčlenné rodině pak všichni, a hlavně dospělí, zcela selhávají.

Při analýze tématu izolace a absence lásky v díle *I'm the King of the Castle* docházíme k závěrům, že výsledkem nedostatku lásky je osamělost, která trápí všechny čtyři postavy. Nejvíce se absence lásky projevuje na Edmundovi, který není schopen opravdových citů. Žádná z postav neumí navázat kvalitní vztah. Jediný, kdo je schopen hlubších citů, je Charles. Vzhledem k chladnému okolí, kterým je obklopen, se ale ještě více uzavírá do sebe a cítí se osaměleji, než kdy předtím.

Manipulace, zlo a násilí jsou v příběhu přítomny již od jeho počátku. Nečinnost a apatie ze strany dospělých napomáhá Edmundovi v šikaně a v promyšleném ubližování Charlesovi. Kdyby rodina fungovala správně, tak by si matka všimla nápadných signálů, které Charles vysílal. Šikana není záležitostí pouze agresora a oběti, svou zásadní roli hraje také okolí. Matka, stejně jako apatický pan Hooper, nesou velkou část viny na Charlesově

zásadním tragickým rozhodnutí. Oba svou lhostejností a sobectvím odmítají vidět skutečnost takovou, jaká doopravdy je. Tímto přístupem podporují zlo, které v Edmundovi je, a umožní, aby v jeho chování zcela převládlo.

Motivy chování jsou u hlavních postav různé, nicméně můžeme nalézt jednu společnou příčinu, a tou je právě výše zmíněná absence lásky. Edmund, jenž nezná pocit zodpovědnosti, si vybíjí svou touhu po moci na Charlesovi. Charlesovo chování je motivováno strachem a osamělostí, které jsou způsobeny absencí mužského vzoru. Na rozdíl od Edmunda má vysokou míru zodpovědnosti, která se projevuje laskavostí a nedostatkem zdravé agrese.

V knize *Lord of the Flies* je téma dětství pojata jiným způsobem, nežli v předchozím románu. O rodinném zázemí se mnoho nedozvíme, jediné, o kom zjistíme pár informací, jsou Piggy a Ralph. Vzhledem ke střípkům informací můžeme soudit, že oba měli před pobyt na ostrově milující a láskyplné prostředí. Jedním z mála faktů, který chlapci vědí o okolním světě, je, že zuří válka. Absence mužských vzorů v rodině, protože muži musí bojovat, se projevuje i v chování chlapců na ostrově.

Děti na ostrově jsou ve věku, kdy je zařazení se do skupiny velmi důležité, a proto je také velmi zásadní role vedoucího skupiny. Když skupinu vedl jedinec, jemuž šlo o dobro všech, celé skupině se vedlo dobře, členové si byli rovni. Jakmile však vedení převzal vedoucí, jemuž šlo pouze o osobní prospěch a pocit moci nad ostatními, narůstala nerovnost jednotlivých členů. Vliv skupiny na jednotlivce již není pozitivní, jako tomu bylo v prvním případě.

Téma izolace a absence lásky můžeme spatřit již v samotném umístění děje, chlapci jsou na izolovaném ostrově, kde nikdo jiný nebydlí. Osamělost velmi často pociťuje Ralph, snaha dostat se z ostrova je pro něj absolutně zásadní. Pocity nebezpečí a samoty jsou jistě intenzivnější po smrti Piggyho, kdy se Ralph sám stává lovnou zvěří, kterou se Jack snaží ulovit.

Násilí a manipulaci znázorňuje Jack celou svou osobností. Jackova neschopnost náhledu na nemorálnost svého chování způsobí to, že se necítí být provinilý, a to ani po smrti Simona či Piggyho. Své agresivní a násilné chování vnímá jako správné. Děti, které na začátku příběhu neprojevovaly známky násilí, se nechávají strhnout manipulativním

chování a v závěru se stávají součástí klanu, který se snaží zabít živého člověka. Můžeme pozorovat silnou roli vůdce, který využívá manipulace, lži a násilí k udržení své moci.

Motivy chování jsou u Ralph a Jacka naprosto rozdílné. Jack se snaží ukořistit moc, aby mohl vládnout a ovládat druhé ve svůj prospěch. Naopak Ralph, který také touží po moci, ale z jiného důvodu, se snaží o dobro všech, svou moc nezneužívá, naopak s ní zachází velmi zodpovědně.

Závěrečná kapitola je věnována tématu komunikace a dialogu. V obou příbězích můžeme pozorovat velké problémy s komunikací, ať už mezi Charlesem a jeho matkou, Edmundem a otcem, nebo v případě Jacka, který komunikovat nechce, ale jen by rozkazoval. Zlo, které se v příbězích nachází, je výsledkem skutečnosti, že děti v obou románech postrádají nebo odmítají kladné vzory. Příčinou této skutečnosti je absence či nefunkčnost komunikace a neschopnost dialogu.

V souvislosti s komparativní analýzou obou románů se dále nabízí možnost zkoumání genderového problému s ohledem na skutečnost, že zástupci dětského světa jsou v obou dílech pouze chlapci.

Summary

The aim of this diploma thesis was to analyse the theme of childhood, as well as the problems of violence and manipulation in two novels. The first one is *I'm the King of the Castle* by Susan Hill, and the second one is a very famous novel, *Lord of the Flies* by William Golding.

The novel *I'm the King of the Castle* shows how childhood and a healthy family background influence our lives. Edmund does not have a good relationship with his father, who also did not have a good relationship with his own father. Charles is a boy who grows up without a father. His relationship with mother is not good. Mather behaves in a very cold way towards Charles, so he understands it as a betrayal. Both boys have a non-functional family background, which results in an unhealthy development of their own identity. Edmund's absence of mother causes violence and coldness against people around him. Charles's absence of father causes feelings of sadness and oversensitivity.

Both adults are not able to create a steady family environment. They do not understand their children's problems, moreover, they have a tendency to trivialize them.

During the analysis of isolation and the absence of love we can see that the result of the absence of love is loneliness, which touches all characters. Edmund seems to lack emotions, as well as responsibility. The only one who is able of deep feelings is Charles, but he has nobody to communicate with. This situation makes him feel lonelier than ever before.

Manipulation, violence and evil permeate through the story from its beginning. The inactivity of adult characters helps Edmund to bully Charles. The problem of bullying is not connected only with the aggressor and the victim, but also with the people around. It can be said that bullying is the result of a dysfunctional family.

The motivation of the behaviour of all characters can be different, but we can find one thing which they share. It is the absence of love. All characters miss love. Edmund, who does not feel responsibility, uses his desire for power to bully Charles. Charles's behaviour is motivated by fear and loneliness, which is caused by the absence of a male

figure in his life. Charles, unlike Edmund, feels responsibility, which is reflected in his kindness and the absence of healthy aggression.

In the story *Lord of the Flies* the topic of childhood can be seen in a different way than in *I'm the King of the Castle*. The readers do not know many details about the children's background. We get to know only few pieces of information about Piggy's and Ralph's family, both lived in a peaceful environment. The boys know that there is a world war. The absence of men in families can be seen in the behaviour of the boys.

The children who are on the island are in a critical age, especially with respect to the problem of manipulation. In their age they can be manipulated very easily. It is very important for them to belong to some group, so the role of the leader of the group is very important. A great difference can be seen between Ralph and Jack as the leader of the group. Ralph cares about the group, he leads the group with respect. All members of the group are equal. On the other hand, Jack is a leader who does not care about the group. He wants to have power and give orders to the others. The members are not equal, as it was with Ralph. The influence of the group on the kids is not positive anymore.

The themes of isolation and the absence of love can be also seen in the setting of the plot. Children are on the island where no one else live. Ralph often feels loneliness, his desire is to get out of the island as soon as possible. He feels lonely especially after the death of Piggy. Finally, Ralph is treated like an animal, which Jack tries to kill.

Jack is a symbol of violence and manipulation. Jack does not have any feedback to his immoral behaviour. He does not feel guilty even after the death of Simon and Piggy. His violent behaviour seems good to him. At the beginning children do not behave violently, but during the story they are manipulated to violent behaviour by Jack. At the end of the story all well-behaved boys try to kill another person as an animal. We can be seen how powerful this manipulation is and how an evil leader can change the behaviour of all members of the group.

The motivation of Jack's and Ralph's behaviour is totally different. Jack does everything for holding the power in his hand. Ralph wants to use power for good purposes. He knows the importance of fire, but other boys would not keep it without the

orders, so he realises that he needs to be a leader to command them to help. The smoke from the signal fire is the only thing that can save them, sadly, only few boys realise that.

The last chapter focuses on the topic of communication and dialogue. In both stories characters have problems with communication. Charles has problems with his mother, Edmund with his father. On the other hand, Jack does not want to communicate at all. To discuss is losing time for him, he would rather command without discussion. Evil is a result of refusing or missing a positive example. The roots of this problem can be found in the absence of communication, and in the inability of dialogue.

Seznam použité literatury

Primární zdroje

HILL, S., *I'm the King of the Castle*, London: Penguin Books, 2014.

GOLDING, W., *Lord of the Flies*. London: Faber & Faber, 2011.

Sekundární zdroje

ARIÉS. P., *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*, New York: Alfred A. Knopf, 1962.

CAREY. J., *William Golding: The Man Who Wrote Lord of the Flies*, London: Faber and Faber, 2010.

FRANKOVÁ, M., *Britské spisovatelky na konci tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.

HILSKÝ, M., *Současný britský román*. Praha: H & H, 1992.

JASPERS, K., *Úvod do filosofie*, Praha: Oikoymenh, 1996.

KOLÁŘ, M., *Bolest šikanování*, Praha: Portál, 2001.

NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*, Praha: Academia, 1999.

NAKONEČNÝ, M., *Psychologie osobnosti*, Praha: Academia, 2009.

NAKONEČNÝ, M., *Motivace lidského chování*, Praha: Academia, 1996.

PLHÁKOVÁ, A., *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2003.

PROCHÁZKA, M., STRÍBRNÝ, Z., ed. *Slovník spisovatelů*. Praha: Libri, 1996.

ŘÍČAN, P., *Psychologie*, Praha: Portál, 2009.

STRÍBRNÝ, Z., *Dějiny anglické literatury*, Praha: Academia, 1987.

VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*, Praha: Karolinum, 2012.